

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Perspektivy integrace Ukrajiny do Evropské unie

Bakalářská práce

Autor: Iryna Chornokon
Studijní program: 7507R090 TKMB Humanitní studia
Studijní obor: Transkulturní komunikace
Vedoucí práce: ThLic. Petr František Burda, Th.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Iryna Chornokon
Studium:	P15P0034
Studijní program:	B6107 Humanitní studia
Studijní obor:	Transkulturní komunikace
Název bakalářské práce:	Perspektivy integrace Ukrajiny do Evropské unie
Název bakalářské práce AJ:	Perspectives of integration of Ukraine into the European Union

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zaměří na perspektivy integrace Ukrajiny do Evropské unie. V této práci představíme historický vývoj procesů integrace Ukrajiny do Evropských struktur. Zvláštní pozornost zaměříme na přelomový rok 2014, kdy se odehrála tzv. Revoluce důstojnosti, která demonstrovala civilizační zaměření Ukrajiny ve směru integrace s Evropskou unií. Mimo to se bakalářská práce bude zabírat proměnou kulturní mentality, kterou působí postupný integrační proces. Práce bude využívat metodologii teorie sociální konstrukce reality. The bachelor thesis will focus on the perspectives of Ukraine's integration into the European Union. In this bachelor thesis we present the historical development of the processes of integration of Ukraine into the European structures. Special attention will be paid to the turn-of-the-year 2014, when the so-called Revolution of dignity, which has demonstrated the civilization focus of Ukraine to integration with the European Union. In addition, the bachelor's thesis will deal with the transformation of the cultural mentality, which is a gradual integration process. The thesis will use the methodology of theory of social construction of reality. Klíčová slova: integrace, Evropská Unie, konstrukce reality, reformy, proměna společnosti. Keywords: integration, European Union, construction of reality, reforms, transformation of society.

Artemov, Ivan, Evropská integrace Ukrajiny: stav, problémy, perspektivy, 2.vydání, Užhorod: Soukromý podnik "AUTDOR-SHARK", 2014, 452s. ISBN: 978 - 617 - 7132 - 14 - 0 Toločko, Petr, Ukrajina v ohni Evropské integrace, 1.vydání, Petrohrad:Aleteya, 2015, 220 s. ISBN: 978 - 5 - 9905980 - 2 - 7 Pogrebinsky, Michail, Ukrajina v očekávání nevyhnutelného. 1.vydání, Moskva:Algoritm, 2016, 240 s. ISBN: 978 - 5 - 906842 - 85 - 5 Kudryachenko, Andriy; Bílý, Oleg; Rudyč, Felix, Ukrajina V Evropě: hledání společné budoucnosti, 1. vydání, Kyjev: Národní akademie věd, 2009, 269 s. ISBN: 5 - 016 - 0 Kordon, Mykola, Evropská a Euroatlantická integrace Ukrajiny, 1. vydání, Kyjev: Centrum pedagogické literatury, 2008, 172 s. ISBN: 978 - 966 - 364 - 667 - 1 Bevzenko, Ljubov, Životní styl přechodové společnosti, 1.vydání, Kyjev: Národní akademie věd, ústav sociologie, 2008, 144 s. ISBN: 966 - 02 - 3821 - 5 Matyushenko, Igor; Berenda, Serhij; Reznikov, Valerij, Evropská integrace Ukrajiny v systému mezinárodní ekonomické integrace, 1.vydání, Charkov: Národní univerzita Charkov, 2015, 495 s. ISBN: 978 - 966 - 285 - 214 - 1 Shulga, Mykola, Roadside drift: dvacet let sociálních změn na Ukrajině, 1.vydání, Kyjev: " tisk obchodního polygrafu", 2011, 448 s. ISBN: 978 - 966 - 1645 - 46 - 1

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: ThLic. Petr František Burda, Th.D.

Oponent: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.3.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci „*Perspektivy integrace Ukrajiny do Evropské unie*” vypracovala jsem samostatně, s použitím příslušné odborné literatury a pod vedením vedoucího práce.

V Hradci Králové dne

.....28.11.2019.....

Poděkování

Poděkovala bych ThLic. Petr Františkovi Burdovi, Th.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování bakalářské práce.

Anotace

CHORNOKON, Iryna. *Perspektivy integrace Ukrajiny do Evropské unie*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019, s. 81. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměří na perspektivy integrace Ukrajiny do Evropské unie. V této práci představíme historický vývoj procesů integrace Ukrajiny do evropských struktur. Zvláštní pozornost zaměříme na přelomový rok 2014, kdy se odehrála tzv. Revoluce důstojnosti, která demonstrovala civilizační zaměření Ukrajiny ve směru integrace s Evropskou unií. Mimo to se bakalářská práce bude zabírat proměnou kulturní mentality, na kterou působí postupný integrační proces. Práce bude využívat metodologii teorie sociální konstrukce reality.

Klíčová slova: integrace, Evropská unie, konstrukce reality, reformy, proměna společnosti.

Annotation

CHORNOKON, Iryna. *Perspectives of integration of Ukraine into the European Union*. Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019, pp. 81. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis will focus on the perspectives of Ukraine integration into the European Union. In this bachelor thesis we present the historical development of the processes of integration of Ukraine into the European structures. Special attention will be paid to the turn-of-the-year 2014, when the so-called Revolution of dignity, which has demonstrated the civilization focus of Ukraine to integration with the European Union. In addition, the bachelor thesis will deal with the transformation of the cultural mentality, which is a gradual integration process. The thesis will use the methodology of theory of social construction of reality.

Keywords: integration, European Union, construction of reality, reforms, transformation of society.

Obsah

Úvod	9
1.1 Cíle práce, výzkumné otázky, hypotézy	10
1.2 Metodologická východiska	11
1.2.1 Pohled do teorie sociální konstrukce reality	11
1.2.2 Zařazení zvoleného tématu do teorie sociální konstrukce reality	15
1.2.3 Terminologie bádání	18
2 Teoretická východiska studie evropské integrace	21
2.1 Podstata procesu evropské integrace	21
2.2 Formování a rozvoj sociální politiky EU	22
3 Historický vývoj procesu integrace na Ukrajině	23
3.1 Integrační procesy v období prezidenta Leonida Kučmy	23
3.2 Integrační procesy v období prezidenta Viktora Juščenka	24
3.3 Integrační procesy v období prezidenta Viktora Janukovyče	26
3.4 Integrační procesy v období prezidenta Petra Porošenka	28
4 Soudobé integrační procesy na Ukrajině	31
4.1 Revoluce důstojnosti a její vliv na proces integrace	31
4.2 Vyhledky na zlepšení pracovních podmínek	33
4.3 Evropská integrace z pohledu veřejného mínění	35
4.4 Úloha médií v procesu integrace	37
4.5 Konstruování sociální reality v době medializace	39
5 Kulturní a sociální změny v průběhu integračního procesu	43
5.1 Změny v oblasti kultury	43
5.2 Změny v oblasti vzdělávání	44
5.3 Změny v medicíně	46
5.4 Náboženské změny a tradiční duchovní hodnoty	48

6	Transkulturní reflexe	50
7	Metodologie výzkumu	56
7.1	Cíl výzkumu	56
7.2	Metoda výzkumu a výzkumná strategie.....	58
7.3	Charakteristika respondentů a volba výzkumného souboru.....	56
7.4	Popis organizace a průběhu výzkumu	57
7.5	Polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami a etika rozhovoru	58
7.6	Struktura otázek	61
7.7	Analýza a interpretace získaných výsledků	63
7.8	Shrnutí výzkumné části	71
7.9	Vyhodnocení hypotézy.....	70
	Závěr	74
	Použitá literatura	77
	Seznam příloh.....	83

Úvod

Ukrajina a ukrajinský národ mají za sebou téměř třicetiletou historii země jako nezávislého státu, který Ukrajina vyhlásila v srpnu roku 1991. Během celého tohoto období se Ukrajina a její obyvatelé setkávají s různými obtížemi. Jedná se o problémy zejména sociálního, ekonomického a politického charakteru. Situaci znesnadňuje také dlouhodobá ekonomická krize, nízká životní úroveň a vysoká míra korupce, která přivedla ukrajinské obyvatelstvo do stavu apatie, kdy lidé přestali věřit ve změnu a příchod lepších časů. Tato situace ve společnosti vyvolala velkou migrační vlnu. Z Ukrajiny migrovali nejen dělníci, ale také vysoce kvalifikovaní specialisté, což má za následek odliv elit a tím další zaostávání státu.

Kromě výše uvedených problémů se Ukrajina již dvacet osm let potýká s rozdělením společnosti v politickém, kulturním, etnickém i náboženském aspektu. Bez pocitu společné identity a jednotného veřejného mínění se obyvatelé Ukrajiny ocitají ve stavech nejistoty a dochází k morální a intelektuální degradaci.

Aktuální je také problematika procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie. Proces integrace se v tuto chvíli stává nejdůležitějším cílem, ke kterému Ukrajina směřuje již dlouhou dobu a je vnímán jako cesta k civilizovanější podobě Ukrajiny. Je to však cíl, kterého nelze snadno dosáhnout.

Od úspěšné integrace se očekává především možnost vylepšení ekonomické a politické situace ve státě, překonání technologické zaostalosti, rozvoj spolupráce s jinými evropskými zeměmi, zejména v oblasti obchodu, nebo provedení četných reforem ve zdravotnictví a vzdělávání.¹

Počáteční motivací k volbě tématu bakalářské práce bylo osobní zaujetí tematikou ukrajinské integrace do struktur Evropské unie. Mým osobním cílem bylo nahlédnout do dosavadního procesu průběhu integrace a porovnat ho se současným stavem v Ukrajině, a to vše se zřetelem ke změnám, které se v ukrajinské společnosti odehrály.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. První část se zaměřuje na představení problematiky týkající se Evropské unie, jakožto bodu, ke kterému ukrajinská společnost

¹ КОВАЛЬЧУК, Віталій; ТЮРИНА, Оксана; БІЛАК, Мирослава и др. *Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи*. Львів: ННПП НУ «Львівська Політехніка», 2017, с. 12.

aktivně směřuje. Pozornost bude věnována historickým událostem procesu integrace během vládnutí Leonida Kučmy, Viktora Juščenka a Viktora Janukovyče. V další části bude nastíněn aktuální stav integračního procesu a s tím související názory ukrajinského obyvatelstva. Poukážeme na nejintenzivnější změny, které se v souvislosti s tzv. Revolucí důstojnosti odehrály v roce 2014. Tyto změny se staly hlavním hnacím motorem pro jednání vládnoucí elity, která následně začala aktivně řešit otázku integračního procesu Ukrajiny do struktur Evropské unie. Revoluce důstojnosti byla začátkem velkých změn, které zasáhly nejen vládnoucí elitu, ale také celý politický systém a zásadně ovlivnily vnímání obyvatelstva.

Hlavním aspektem, na který tato bakalářská práce poukáže, bude proměna společenských názorů během samotného integračního procesu. Srovnáme, jak lidé vnímali Evropskou unii v předešlých letech a jak ji vnímají dnes. K objasnění této problematiky nám pomůže výzkumná část, ve které budou, s využitím kvalitativní strategie výzkumu, analyzovány výpovědi osob, které vyjádřily své názory a postoje k procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie.

V závěru bakalářské práce budou představeny výsledky výzkumného bádání a dojde ke kompletnímu zhodnocení tématu.

1.1 Cíle práce, výzkumné otázky, hypotézy

V této části bakalářské práce se budeme věnovat ustanovení hypotézy, hlavní výzkumné otázky a dílčích výzkumných otázek, které nám pomohou objasnit stanovenou problematiku.

Před samotným představením výzkumných otázek je potřeba stanovit hypotézu, která reflektuje osobní postoje, názory, předpoklady a mínění autora práce.

Hypotéza: Ukrajinská společnost vnímá integrační proces do Evropské unie pozitivně, což je způsobeno vírou v ekonomické benefity, a tím zlepšení úrovně sociálního života.

Hlavním cílem práce bude analýza postoje ukrajinské společnosti k otázkám procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie. Konkrétně se zaměříme na otázku, zdali místní obyvatelstvo vnímá nějaké změny oproti minulým letům, kterých se během integračního procesu podařilo dosáhnout.

K dosažení hlavního výzkumného cíle nám pomohou následující dílčí výzkumné otázky:

- **Dílčí výzkumná otázka 1:** Jaké jsou výhody a nevýhody členství v Evropské unii z pohledu běžných občanů?
- **Dílčí výzkumná otázka 2:** Jaké bude mít členství v Evropské unii dopady na obyvatele Ukrajiny?
- **Dílčí výzkumná otázka 3:** Jak se změnil postoj ukrajinského obyvatelstva k Evropské unii po Revoluci důstojnosti?
- **Dílčí výzkumná otázka 4:** Jaké změny v období dosavadního průběhu integrace vnímají ukrajínští obyvatelé v úrovni kultury, vzdělávání a medicíny?
- **Dílčí výzkumná otázka 5:** Jak se změnila kvalita osobního a společenského života během procesu integrace?
- **Dílčí výzkumná otázka 6:** Jakých změn se po dokončení procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie obyvatelstvo obává?
- **Dílčí výzkumná otázka 7:** Jaké jsou vyhlídky v problematice zlepšení pracovních podmínek a jak se případné změny podepíší na zastavení ekonomické migrace?
- **Dílčí výzkumná otázka 8:** Jak vnímá Ukrajinské obyvatelstvo média a jejich roli při ovlivňování veřejného mínění v otázkách integrace?
- **Dílčí výzkumná otázka 9:** Jak se během procesu integrace mění postoj k náboženství a jak se daří zachovávat tradiční duchovní hodnoty?

1.2 Metodologická východiska

Vzhledem k tomu, že nechceme, aby práce měla politologický charakter, musíme ji umístit do kulturní perspektivy. K tomu využijeme teorie sociální konstrukce reality.

1.2.1 Pohled do teorie sociální konstrukce reality

Sociální konstrukce reality, to je práce Petera L. Bergera a Thomase Luckmanna, původně publikovaná v roce 1966, v níž je uvedeno fenomenologické shrnutí sociologické teorie poznání čili sociálního konstrukcionismu. Cílem sociální konstrukce reality je identifikovat způsoby, kterými se jednotlivci a skupiny lidí podílejí na vytváření vnímané sociální reality.

Při bližším zkoumání tématu Berger a Luckmann uvádějí argumenty ve prospěch toho, že každé vědění, včetně základního jako je vnímání reality na základě zdravého rozumu, se vytváří a udržuje se na úkor sociálních vztahů. Když lidé komunikují mezi sebou, dělají to na základě důvěry v to, že jejich vnímání reality je podobné, a jednají v souladu s tímto přesvědčením. Tím se opevňuje jejich vnímání této skutečnosti jako pravdy každodenního bytí. Dále v souvislosti s tím, že každodenní vědění je produkt domluvy lidí, pak jakékoli lidské typologie, systémy hodnot a sociální útvary jsou reprezentovány lidmi jako část objektivní reality. V důsledku toho lze říci, že realita je konstruována samotnou společností.

Již ve struktuře práce Bergera a Luckmanna je obsažena odpověď na otázku o ontologickém stavu ponětí společnosti: společnost existuje jako objektivní a jako subjektivní realita současně. Řešení tohoto rozporu se provádí autory na základě klasické hegelovské dialektiky: sociální realita je jednota něčeho vnějšího a něčeho zkonstruovaného samotným člověkem.

Zkoumání společnosti jako sociální reality Berger a Luckmann začínají tím, že se zabývají procesy sedimentace, habitualizace a zvěčnění. Sedimentace nebo tzv. utěsnění v lidské paměti určité části zkušenosti jako uznávané podstaty je zapotřebí pro to, aby dostal intersubjektivní dimenzi při předávání. Technickým prostředkem pro předávání je jakýkoli znakový systém. Ale nejlepším pro tento účel je jazyk, který se stává zásobníkem obrovského množství kolektivních sedimentací. Specifičnost jazyka umožňuje ovládnout sedimentace, i když není nic známo o podmínkách a důvodech jejich vzniku. Tím pádem se autoři snaží odhalit něco jako vizuální mechanismus rozhodující rozpor objevující se dokonce i na úrovni zdravého rozumu.²

Pro vysvětlení stabilní existence rolí a institucí, Berger a Luckmann používají koncept habitualizace, tj. opakování činnosti, která se stává vzorcem.³ Kontinuální externalizace člověka v činnosti s pravidelností vytváří v jeho mysli některé modely interakce, které jsou reprezentujícími prvky sociálního řádu, jež představuje kontinuální samoprodukování. To však není v rozporu s klasickou sociologií. Nový úhel pohledu se ale objevuje tehdy, když se do centra problematiky dostává fenomén racionality

² BERGER Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění*. Brno: CDK, 1999. s. 70.

³ Tamtéž, s. 56.

sociálních institucí. Věčná otázka racionality skutečně přivádí autoři zpět k ontologii a vede k zodpovědným tvrzením o povaze světa, v tomto případě sociálního světa. Z toho je vidět, že názor Bergera a Luckmanna je zaměřen především proti těm teoretikům, kteří považují racionalitu za imanentně přivlastněnou sociálním institucím a strukturám. Tím pádem zaujímají určité stanovisko, v souladu s nímž stavová struktura a struktura role mají „neumělý“ charakter, tj. nejsou vytvořeny lidmi, kteří na sebe vzájemně působí, ale vnější silou.

Dalším krokem v tomto uvažování je uznání jako zdroje této vnější síly nějaké jiné reality než reality lidské mysli. Podle autorů jazyk poskytuje základní uložení logiky na objektivovaný sociální svět. Ale na druhou stranu za základ institucionalizace chování autoři považují vědomé konstruování typologií rolí.

Rozpor se řeší díky netriviální interpretaci pojmu „objektivní“. Po dlouhou dobu bylo pod pojmem objektivní chápáno vše, co je mimo předmět a existuje nezávisle na něm. Pojem objektivního sociálního světa jakoby předpokládá pro tento svět postup objektivizace, tedy zprostředkování, přeměny na objekt.⁴ Ale ve světle odmítnutí subjektivně-objektové reprezentace světa Berger a Luckmann zavádějí jiný koncept, který umožňuje přejít od představy objektu k pojmu věci, a to pojem zvěcnění čili marxovské Verdinglichung (reifikace).⁵ Pod tímto pojmem se rozumí proces vnímání lidských fenoménů jako věcí, a to v nelidských a možná i nadlidských termínech, přičemž jejich definování v „lidských“ termínech na úrovni běžného vědomí není možné. Zvěcnění je jakousi modalitou vědomí, tedy modalitou objektivizace neobjektivního svou povahou světa. Proces zvěcnění podle názorů sociálních fenomenologů vytváří převrácení ve vědomí skutečného vztahu mezi člověkem a sociálním světem.

Podle autorů však tak konstruovaný sociální svět stále nevypadá jako dostatečně stabilní. Procesy habitualizace, sedimentace a zvěcnění nevedou k vytváření věčných a neměnných entit. Jednou nalezené a dokonce i zakotvené v tradici významy rolí a institucí mohou být kritizovány a zpochybňovány. Právě tady podle Bergera a Luckmanna pro stabilizaci již stávajících objektivací jsou potřebné nové prostředky.

⁴ Tamtéž, s. 63.

⁵ Tamtéž, s. 90.

Přichází řada sémantické objektivizace „druhé řády“, tj. legitimizace.⁶ Legitimizace vytváří nové hodnoty, jejichž funkce jsou zcela jiné, než funkce rolí a institucí. Tyto nové hodnoty by měly umožnit integraci hodnot objektů prvního řádu do symbolických světů. Symbolické světy jsou tvořeny v procesu předávání z generace na generaci systému jazykových objektivací lidské zkušenosti.⁷ Díky specifickým vlastnostem zvěcnění legitimizace je schopna vysvětlit jedinci nejen významy předepsaných činností, ale i odpovědět na otázku „Proč věci jsou takové, jaké jsou?“, tj. předposlat „hodnotám“ zakládající je „znanosti“. Symbolické světy, jak se domnívají autoři, jsou produkovány procesy signifikace neboli udělování a vyjadřování významů, které se vztahují k těm realitám, které jsou odlišné od reality každodenního života.⁸ Symbolické světy jsou schopny poskytnout smysl pro jakýkoli proces, instituci nebo roli.

Berger a Luckmann dále zvažují organizační funkci symbolického světa ve světle potřeby omezit neustálý tlak chaosu na uspořádanou sociální realitu.⁹ Koneckonců každý institucionální pořádek podle autorů je neustále ohrožen realitou, které jsou nesmyslné v termínech těchto pořádků. Ale symbolický svět, který podporuje sociální řád před chaosem, se musí spoléhat na podporu ze strany dvou různě přírodních fenoménů, a to koncepčních mechanismů a společenských organizací, protože jeho úkolem není jen konstituování rolí a institucí, ale i jejich vysvětlení.

V otázce sociální reality Berger a Luckmann probírají dialektické řešení dichotomii objektivního a subjektivního, kde funguje mechanismus vzájemného přechodu mezi prvním a druhým. Společnost se stává dialektickým procesem, který zahrnuje tři body:

- externalizaci,
- objektivizaci,
- internalizaci.¹⁰

Externalizace, tj. provádění některých činností, produkování hodnot které se dějí uvnitř vědomí a vůle ve světě subjektu, přechází v objektivizaci, která vytváří intersubjektivní svět hodnot. Nakonec vzniká symbolický svět, který je jakousi konvencí. Výsledkem

⁶ Tamtéž, s. 93.

⁷ Tamtéž, s. 104-105.

⁸ Tamtéž, s. 200.

⁹ Tamtéž, s. 104, 116.

¹⁰ Tamtéž, s. 64.

této konvence se stává objekt internalizace a „podepisování“ této konvence není jednostupňovým činem, ale časově rozlehlým a rozptýleným v prostoru komunikačním procesem. Výsledkem tohoto procesu je intersubjektivní svět hodnot. Při popření hodnot a porušení této konvence je riziko, vystavení se různým sociálním žalobám, a dokonce i zničení možnosti produktivní interakce s lidmi, se kterými se dříve spolupůsobilo na základě vzájemného přijetí symbolického světa.

Je třeba přiznat, že samotné pojmy „subjektivní“ a „objektivní“ ve vztahu k pojmu sociální reality plodí další problémy, neboť jejich smysl je v tomto kontextu poněkud jiný než v kontextu přírodní reality. Fyzické objekty nejsou vytvořeny přímo lidskou vůlí nebo vědomím. Dokonce i to, co je vytvořeno člověkem a je představeno jako ztělesnění lidského záměru, potřebuje nejen organizaci a fyzické úsilí potřebné pro jeho vznik, ale i to, co se objeví bez účasti člověka. Zde se rozdělení na subjektivní a objektivní provádí demarkační čarou „fyzické-nefyzické“. Jinými slovy, pod pojmem objektivní se zde rozumí všechno podléhající se fyzikálním zákonům a pod pojmem subjektivní všechno nepodléhající se žádným vnějším zákonům, pohyblivé jen silou lidské myšlenky, vůlí nebo přáním.

Není to tak ale v případě reality lidské činnosti. V ní absence fyzické akce může být chápáno jako zvláštní druh akce, tedy jako kdyby absence věci bylo považováno za věc zvláštního druhu. V tomto případě lze mluvit o tom, že sociální akce jsou objektivní a podléhají sociálním zákonům, i když nepředpokládají fyzickou akci. Sociální zákon, i když tento pojem je sám o sobě kontroverzní, ve skutečnosti má nesporný pozitivní význam, neboť nehledě na možnost vědomé nebo nevědomé svévole ze strany sociálních aktérů, s absolutní přesností identifikuje potenciální formy jejich vzájemné interakce, jejíž porušení je stejně nemožné, jako i porušení přírodních zákonů. V tom spočívá hlavní smysl použití pojmu realita ve vztahu k lidské společnosti.

1.2.2 Zařazení zvoleného tématu do teorie sociální konstrukce reality

Praktická realizace sociální konstrukce vede k narušení dialektické jednoty a stabilní rovnováhy na Ukrajině. V současné fázi společenského vývoje dochází k negativní reakci země na udržení starého státního zřízení, do jehož realizace jsou zapojeny a pragmaticky spojeny jak objektivní, tak i subjektivní procesy evropské globalizace.

Tato reakce je způsobena přirozeným vývojem ukrajinské společnosti a je vyjádřena v touze po sjednocení země a její vstup do různých obchodních a ekonomických sdružení, v tomto kontextu konkrétně do Evropské unie, a to s cílem zabránění porušování objektivního sociálního vývoje Ukrajiny.

Tím pádem dochází k specifickému popření přirozeného sociálního rozvoje uměle vytvořené sociální reality. Transformace sociálně politických systémů dává důvod mluvit o změně přirozeně-historického procesu a jeho náhradě novým státním zřízením, jehož hlavními parametry jsou tři druhy vzájemné závislosti. Především je to vzájemná závislost na ekonomice, která se rodí při vytváření nových vztahů s Evropskou unií, v případě integrace Ukrajiny s EU. Dále vzniká informační vzájemná závislost, která zahrnuje kulturní a moderní historické procesy, a také vzájemná závislost z hlediska bezpečnosti.

Nicméně v realitě se evropská globalizace může projevit jako vnucování určitého světového pohledu, tedy evropského způsobu života, evropských lidských hodnot, standardizovaných potřeb, dovedností práce a forem produkce. Může docházet k ofenzivnímu šíření prvků evropské masové kultury a umění, které získávají neosobní charakter, protože pod kontrolou evropských zemí a mezinárodních evropských korporací se rozvíjí média, komunikační prostředky a způsoby předání informace. Pod částečným vedením Evropské unie se vytváří politický a společenský život v rámci unie, stejně tak i koalice a spojení, přizpůsobuje se politická orientace některých států.

Při bližším zkoumání je možné konstatovat, že v kontextu teorie sociální konstrukce reality globalizace představuje výsadbu výhradně evropské ideologie, která může zkreslovat axiologickou škálu. Z určitého hlediska se zdá, že evropské země, které dříve aktivně a široce využívaly tvrdá ochranná opatření pro posílení vlastních ekonomik, dnes odzbrojují státní orgány ekonomicky zaostalých zemí a zbavují je jejich ekonomické a politické suverenity.

Tak ve skutečnosti, hlavními trendy vývoje globalizace v rámci neustále se rozšiřující Evropské unie jsou vyvinutí jednotného vzájemně závislého světa, interakce, vzájemná závislost různých komunit, kultur a organizací apod. Na tomto základě se evropská globalizace objevuje jako klíčový koncept charakterizující procesy světového rozvoje v moderní fázi. Její podstata spočívá v ostrém rozšíření a zkomplikování vzájemných

vztahů a závislostí jak lidí, tak i států, která je vyjádřena v procesech formování globálního evropského informačního prostoru, evropského trhu kapitálu, zboží a pracovních sil, internacionalizace problémů člověkem způsobených dopadů na přírodní prostředí, řešení mezinárodních a mezináboženských konfliktů a bezpečnosti.

Mnohé iluze spojené s globalizací unie evropských zemí původně souvisely s nadějí na komplexní konvergenci zemí a regionů, s vytvořením silné pobídky pro řešení globálních problémů na základě široké mezinárodní spolupráce. To zase otevřelo jasné vyhlídky na řešení problémů konkrétních zemí. Ve skutečnosti ale ne všechny země Evropské unie dostaly stejný pozitivní efekt z procesu evropské globalizace, s výjimkou kruhu nejvíce rozvinutých zemí. Globální a současně omezený svět se odhaluje jako svět privilegovaný, elitářský. Globalismus tady lze považovat za výsadu, kterou je rozhodnuto bránit, i přes takové překážky jako pojem národního státu, předchozí morální odpovědnost, sociální procesy, a také konečně sám lid, který dokonce má pouze jednu zemi, tedy svou vlastní. V souvislosti s tím je možné se domnívat, že integrace Ukrajiny do Evropské unie může vést ke zničení národní identity, spirituality, kultury, tradic a být pouze dalším prvkem pro vytváření silné unie evropských zemí než jako způsob realizace vlastních výhod samotné Ukrajiny. Vzhledem k tomu vzniká i otázka státní a národní suverenity, která bez pochybu podlehne změnám v případě realizace integračních perspektiv.

Na místě evropsky monocentrálního světa, v němž dominují parametry evropské civilizace jako základní, vznikají ohniska nové civilizace vyšší regionální úrovně vyplývající z jednoty a nedělitelnosti evropského společenství. Tak v kontextu ukrajinské společnosti konstruování představuje formování a budování určitého modelu teoretického konstruktů, jeho technologické zvěcnění a materializaci. Sociální konstrukce reality to je, na jedné straně, charakteristika procesu sociálního projektování a na straně druhé charakteristika technologické transformace ukrajinské společnosti. V dnešním světě konstrukce sociální reality slouží jako konstruování koncepce nového státního zřízení jako společenského ideálu a jeho praktického provedení, které, jak se předpokládá, může být dosaženo při integraci Ukrajiny do Evropské unie, a v důsledku které mohou být nežádoucí pro nové státní zřízení subjekty v konečném důsledku neutralizovány a vyloučeny ze života ukrajinské společnosti.

1.2.3 Terminologie bádání

Téma bakalářské práce vyžaduje objasnění některých pojmů, s nimiž těsně souvisí nebo na nichž je postavena teoretická část práce. I přes to, že většina z nich se může zdát jako pochopitelná, jejich vysvětlení je nezbytné.

V první řadě se jedná o klíčová pojetí, která se odrážejí i v názvu bakalářské práce. Jedná se o pojmy integrace, evropská integrace, kulturní integrace, derusifikace, bezviz („Bez víz“), Asociační dohoda, Revoluce důstojnosti, Euromajdan, dekomunizace, leninopád, tomos a Charkovská dohoda.

Podle informací ze sovětského filozofického encyklopedického slovníku integrace (z latiny *integer* – celý, úplný) je proces slučování či spojování částí do celku, tedy proces vstupování do vzájemného kontaktu s tou podmínkou, že slučované strany by se měly něčeho vzdát pro to, aby pak něco získaly.¹¹ Čeští autoři definují integraci jako „*oboustranný psychosociální proces sblížení minority znevýhodněných a majority intaktních*“.¹²

Evropská integrace podle Hájkové je sociálně ekonomickým procesem vzájemné a těsné spolupráce evropských států.¹³ Loužek evropskou integraci jednoduše definuje jako „*sérii racionálních rozhodnutí učiněných národními aktéry*“.¹⁴

Kulturní integrace podle Německého je „*organický řád hierarchicky uspořádaných stavů, ve kterém každý stav plní svou specifickou funkci a podílí se tak na společenském celku*“.¹⁵ Jiný zdroj uvádí, že kulturní integrace je proces prolínání a vzájemného uznávání takových kulturních hodnot, jako jsou tradice, jazyk, společenské normy atd.¹⁶ Kulturní integrace je klíčovou složkou v integračním procesu Ukrajiny do Evropy.

¹¹ ИЛЬИЧЕВ, Леонид; ФЕДОСЕЕВ, Петр; ПАНОВ, Виктор. *Философский энциклопедический словарь*. Москва: Советская энциклопедия, 1983, с. 210.

¹² HÁJKOVÁ, Vanda. *Integrativní pedagogika*. Praha: Institut pedagogicko – psychologického poradenství, ČR, 2005, s. 19. ISBN 80-6856-05-4.

¹³ Міжнародні організації – Мокій А.І. – 3.1. Історичні передумови та етапи європейської інтеграції. *Westudents* [online]. 2018 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://westudents.com.ua/glavy/21500-31-storichn-peredumovi-ta-etapi-vropeysko-ntegrats.html>

¹⁴ LOUŽEK, Marek. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017, s. 196. ISBN 978-80-246-3064-9.

¹⁵ NĚMECKÝ, Marek. *Co drží společnost pohromadě?: pojetí sociální komunity a konstitutivního symbolismu u Talcotta Parsonse, Richarda Müncha a Jeffreyho Alexandra*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. s. 142. ISBN 978-80-246-3009-0.

¹⁶ Integrace kulturní. *Artslexikon* [online]. 2013 [cit. 26. 5. 2019]. Dostupné na: http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Integrace_kulturn%C3%AD_

Derusifikace, jak vyplývá ze samotného názvu, je zbavování, zbavení něčeho ruského rázu nebo vlivu. V rámci Ukrajiny derusifikace znamená proces vypuzení ruské nebo ruský mluvící populace, ruského jazyka a ruské kultury z různých oblastí života ukrajinské komunity.

Zkratka „bezviz“ čili bezvízový režim je režim vztahů mezi státy, ve kterých občané těchto států nevyžadují vízum pro vstup na jejich území. Bezvízový režim mezi Ukrajinou a zeměmi EU znamená, že občané Ukrajiny mohou překročit hranice zemí EU bez získání víza. Tento režim funguje na Ukrajině od 11. června 2017.¹⁷

Asociační dohoda je mezinárodní smlouva, která má za cíl prohlubování integrace mezi Ukrajinou a Evropskou unií v oblasti politiky, obchodu, kultury a posílení bezpečnosti. Asociační dohoda nahradila dosavadní Dohodu o partnerství a spolupráci mezi evropskými komunitami a Ukrajinou. Podle informací z portálu BusinessInfo.cz tato dohoda „je plnohodnotně platná od září 2017 a představuje „návod“ pro realizaci politických a ekonomických reforem na Ukrajině“.¹⁸

Revoluce důstojnosti či Euromajdan je alternativní název pro hromadné několikaměsíční protestní akce, které se uskutečnily v centru Kyjeva od 21. listopadu 2013 až do 21. února 2014 jako reakce na režim prezidenta Viktora Janukovyče a na procesy evropské integrace. Jednalo se především o dočasné oslabení přípravy k podepsání Asociační dohody mezi Ukrajinou a Evropskou unií, která byla podpořena protestními akcemi občanů i v jiných městech Ukrajiny.¹⁹

Dekomunizace je v podstatě teoretická a praktická činnost zaměřená na odmítnutí komunistických ideálů, na odstranění komunistické ideologie ze všech sfér života společnosti. V rámci Ukrajiny je dekomunizací označována státní politika zaměřená na odstranění ideologického dědictví sovětského období dějin, která se projevila zejména v letech 2014-2017 v podobě zákazu komunistické strany a její symboliky, demolice památek věnovaných sovětským státním a stranickým osobnostem (leninopád), změny

¹⁷ Два года безвиза: сколько украинцев получили и воспользовались биометрическими паспортами. *24 kanal* [online]. 2019, 12-06-2019 [cit. 2019-09-04]. Dostupné z: https://24tv.ua/ru/dva_goda_bezviza_skolko_ukraincev_poluchili_i_vospolzovalis_biometricheskimi_pasportami_n1165263

¹⁸ Ukrajina: Vztahy země s EU. *BusinessInfo.cz* [online]. 2019, 30-08-2019 [cit. 2019-09-04]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/ukrajina-vztahy-zeme-s-eu-19095.html>

¹⁹ ГАРАНЬ, Олексій; ЗОЛКІНА, Марія; СИДОРЧУК, Олексій і др. *Україна після Євромайдану: досягнення та виклики*. Київ: Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2015, с. 10.

toponym a dalších názvů, stejně tak i obnovy a zachování paměti o bojovnících za nezávislost Ukrajiny v 20. století.²⁰

Tomos znamená v náboženství druh církevního nařízení, tedy dokument, který obsahuje rozhodnutí Svaté synody ekumenického patriarchátu o zajištění autokefalie. Ukrajina získala tomos o autokefalii 6. ledna roku 2019.²¹

Posledním z pojmů, které jsou závažné pro tuto bakalářskou práci, je Charkovská dohoda. Jedná se o hovorový název Dohody mezi Ruskou federací a Ukrajinou o možnosti pobytu Černomořské flotily Ruské federace na území Ukrajiny za snížení ceny za plyn pro Ukrajinu. Dohoda byla podepsána 21. dubna 2010 v Charkově prezidenty Viktorem Janukovyčem a Dmitrijem Medveděvem.²²

²⁰ В Україні декомунізували 51 тис. вулиць і майже тисячу сіл і міст. *BBC* [online]. 2016, 27-12-2016 [cit. 2019-09-04]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-38443316>

²¹ Что такое Томос в религии и как он выглядит. *24 канал* [online]. 2018 [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: https://24tv.ua/ru/tomos_dlja_ukrainy_chno_takoe_tomos_v_religii_objasnenija_prostymi_slovami_n1045277

²² Закон України Про ратифікацію Угоди між Україною та Російською Федерацією з питань перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України. *Законодавство України* [online]. 2010 [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2153-17>

2 Teoretická východiska studie evropské integrace

2.1 Podstata procesu evropské integrace

Nejprve v této práci je třeba objasnit teoretická východiska spojená s evropskou integrací. Na začátku lze říci, že ta v podstatě zahrnuje procesy výrobního, politicko-právního, sociálně-ekonomického a kulturního sjednocení evropských zemí, které vytváří optimální a efektivní způsob obranyschopnosti členských států. Samotný proces evropské integrace začal poté, co bylo šestí evropskými státy založeno Evropské společenství uhlí a oceli a Evropské hospodářské společenství v roce 1957. Určitá stanoviska evropské integrace definovala také Maastrichtská smlouva ze dne 7. února 1992. Později tyto ústavní zásady byly v roce 2009 revidovány a schváleny Lisabonskou smlouvou.²³

V současné době Evropská unie sdružuje 28 států představujících jedinečné integrační společenství, v rámci kterého je přítomen jednotný trh, celní unie a měnová politika (pro 18 z 28 členů unie, kde platí měnová jednotka euro). Činnost členských zemí EU je tak koordinována jak samotným státem, tak i unií, která v některých ohledech definuje zahraniční politiku a hospodářskou organizaci zemí.

Vstoupit do Evropské unie je možné za předpokladu splnění kodaňských kritérií platných od roku 1995, v nichž je stanoveno, že kandidátská země má dodržovat demokratické zásady, zásady svobody, lidská práva, zásady právního státu a také uznávat společné závazky a normy jiných členů EU. Zároveň hospodářství země se musí nacházet na konkurenční úrovni.²⁴ Při tom vstup do EU by neměl prohloubit sociálně-ekonomickou diferenciaci kandidátského státu v porovnání s ostatními členy, vzhledem k čemuž je nutné zachovat a rozvíjet ekonomický, kulturní a národní potenciál každé jednotlivé země.²⁵

²³ КОРДОН, Микола. *Європейська та євроатлантична інтеграція України*. Київ: Центр учб. літ., 2008, с. 5-7. ISBN 978-966-364-667-1.

²⁴ Критерии вступления (Копенгагенские критерии): Accession criteria (Copenhagen criteria). *Новая Эуропа* [online]. 2010 [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: <https://n-europe.eu/glossary/term/47>

²⁵ КУДРЯЧЕНКО, Андрій. *Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього*. Інститут європейських досліджень (Національна академія наук України): Фенікс, 2009, с. 17.

2.2 Formování a rozvoj sociální politiky EU

Evropská unie vlastní velkou částí ekonomického a politického potenciálu Evropy, kde jsou definovány unikátní zásady „evropství“, díky čemuž se členské státy vyhýbají negativním sociálním změnám a tím se stávají silným nadnárodním sdružením.

Jednotný sociální prostor se začal dynamicky rozvíjet ještě při sdružení Francie, Německa, Itálie, Nizozemska, Belgie a Lucemburska více než 50 let zpátky, když prioritu v otázce sociálního práva získalo právo na práci.²⁶ Současné zásady sociální strategie Unie jsou založeny na ustanoveních Světového summitu o udržitelném rozvoji, který proběhl v Johannesburgu v roce 2002, a jsou věnovány snížení nezaměstnanosti, zvýšení produktivity a růstu úrovně národního důchodu. Poslední z těchto aspektů je spojen především s problémem sociálního zabezpečení podílu stárnoucí populace, který každoročně roste.²⁷

Sociální politika Evropské unie působí jak na vnitrostátní, tak i na nadnárodní úrovni. V rámci jednotlivých států tato politika je zaměřena na splňování kolektivních sociálních potřeb, regulování zdravotní péče a bezpečnosti při vykonání práce, ochranu životního prostředí, vzdělávání a sociální ochranu sociálně slabších společenských tříd. Nadnárodní sociální politika EU funguje spíše jako nadstavba již přítomné politiky jednotlivých zemí a provádí se významnými evropskými institucemi včetně těch nejvýznamnějších jako je Evropská rada, Evropský parlament, Evropská komise a jiné evropské výbory (Výbory pro zaměstnanost, Evropská služba zaměstnanosti apod.). Současný model evropské sociální strategie je postaven na propojení společenských vrstev, na společném vzájemném působení a na interakci jednotlivých států a sociálních institucí, které zachovává integritu a buduje zcela novou sociální Evropu.²⁸

²⁶ МАТЮШЕНКО, Ігор и др. *Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015, с. 119. ISBN 978-966-285-214-1.

²⁷ ДОРЕНКО, Ксения. Современная социальная политика стран Европейского Союза: проблемы и перспективы развития. *Юридическая наука* [online]. 2017, č. 3, с. 168-170. [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: <https://mgimo.ru/upload/iblock/bf1/sovremennaya-socialnaya-politika-stran-evropejskogo-soyuza.pdf>

²⁸ Tamtéž, s. 169-171.

3 Historický vývoj procesu integrace na Ukrajině

3.1 Integrační procesy v období prezidenta Leonida Kučmy

V průběhu posledních dvaceti let ukrajinští politici stále více hovoří o možnosti evropské integrace, která přes složitost samotného procesu a nutnosti splnění určitých podmínek, velmi láká politickou elitu stát se součástí Evropské unie. Bez ohledu na to, že evropská integrace vždy byla vnímána jako vzdálená pro Ukrajinu perspektiva, hlavní překážkou tady zůstávala politická vůle osob se zastaralým sovětským myšlením. Zároveň s tím i přes různé vidění potenciálního rozvoje země úkolem každého vládního činitele Ukrajiny bylo osamostatnění a budování státu s evropskými hodnotami.²⁹

V roce 1992 Nejvyšší rada Ukrajiny získala status zvláště pozvaného hosta na Parlamentním shromáždění Rady Evropy, během kterého se jednalo o tom, zda země může být integrována do Evropské Unie. Tři roky pozdě, co Ukrajina vstoupila do Rady Evropy během prvního prezidentského období Leonida Kučmy (1994–2005), země získala 12. místo v Shromáždění a stala se 37. členem Rady Evropy.

Spolupráce brzy přinesla určité výhody a zesílila pozici Ukrajiny v porovnání s její předchozím stavem. Během summitu Evropské unie v Aténách tehdejší prezident země Leonid Kučma hovořil o evropské integraci jako o pomalém a nikam nespěchajícím procesu, což bylo zapříčiněno skutečností, že v zemi existovaly vnitřní debaty, které brzdily konsolidaci kolem myšlenky o integraci.³⁰

Z prezidentské pozice bylo evidentní, že ukrajinská politika ve svých strategických rozhodnutích zůstávala nedostatečně srozumitelnou a odhodlanou k realizaci cílů, i když ty byly jasně definovány. Současně s tím zpomaloval evropskou integraci Ukrajiny i sociální rozvoj společnosti, jelikož existoval úzký vztah země s Ruskem zejména co se týče ekonomických vazeb, a hlavně dodávek plynu. Na tomto pozadí výhody evropské integrace naprosto nebyly jasné. Leonid Kučma ale zdůrazňoval, že se s postupem času

²⁹ Євроінтеграційний процес: тому що непослідовний. Українська правда. [online]. 20.12.2011 [cit. 2019-09-23]. Dostupné z: <https://www.prawda.com.ua/columns/2011/12/20/6852579/>

³⁰ КУЧМА, Леонид. Стратегічний напрямок один: європейська і євроатлантична інтеграція. *Day.kyiv.ua* [online]. 2003 [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://day.kyiv.ua/uk/article/panorama-dnya/leonid-kuchma-strategichniy-napryamok-odin-ievropeyska-i-ievroatlantichna>

všechno může změnit, neboť Ukrajina je hodna získat své místo v Evropském společenství.³¹

V tomto ohledu vznikly dva samostatné směry, které určovaly postavení Ukrajinců vůči externímu prostoru: podpora těsných styků s Ruskem, které se ukázalo jako velký spojence v období SSSR, a orientace na Západ v úzké spolupráci s Evropou. Správný výběr jednoho z těchto směrů by měl určit budoucí pozici Ukrajiny na mapě světa. Při tom je nutné zmínit, že Rusko v té době si dobře rozumělo složitosti ukrajinské volby a v určitém smyslu Ukrajinu zatlačovalo.³²

Ve výsledku se evropská integrace posunula na neurčitou dobu, dokonce i Leonid Kučma v jednom ze svých rozhovorů pro noviny *Gazeta 2000* uvedl, že *„Pro Ukrajinu je vyřešení jednovektorové otázky typu evropská integrace je výjimečně výhodná a sblížení s Ruskem je mimořádně nevýhodné, v této fázi nepřijatelné. Je zřejmé, že realizace ukrajinských evropských integračních plánů nemůže a nesmí být v rozporu se vztahy s Ruskem, zejména v ekonomické sféře.“*³³ Vzhledem k tomu veškeré aspirace prezidenta ve vztahu k Evropě byly potlačovány a rozkol společnosti ze sociálního a politického hlediska se i nadále prohluboval.

3.2 Integrační procesy v období prezidenta Viktora Juščenka

Budování těsné spolupráce a vztahů s Evropskou unií bylo jedním z hlavních záměrů dalšího ukrajinského prezidenta Viktora Juščenka (2005–2010), který si za cíl stanovil získání statutu řádného člena Evropské unie. V praxi ke sblížení s Evropou došlo po uzavření dohody o přidružení k EU během setkání s delegací Evropského parlamentu. Zároveň s tím se začalo hovořit o evropské integraci jako o hlavní prioritě státního rozvoje a vnější politiky Ukrajiny i o možném zavedení bezvízového režimu mezi Ukrajinou a státy Evropské unie. Základem k tomu posloužily příznivější tržní podmínky, růst domácí poptávky a účinná fiskální i měnová politika během let 2002-2004, které nastupovaly po těžké krizi ukrajinské ekonomiky a vedly jak k růstu HDP, tak i k poklesu inflace a rozvoji úvěrových trhů.

³¹ Tamtéž.

³² Кучма "закрывает" двери ЕС перед Украиной. *Noviny dnes*. [online]. 2012 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.segodnya.ua/politics/kuchma-zakryl-dveri-ec-pered-ukrainoj-287755.html>

³³ Tamtéž

Nicméně již v roce 2008 se situace prudce zhoršila kvůli globální ekonomické krizi, v jejímž důsledku došlo ke kolosálnímu pádu ekonomiky, a také kvůli vnitřním politickým problémům, nárůstu negativní zahraniční obchodní bilance a zahraničního dluhu jakož i kvůli krizi spotřebitelských úvěrů. Tak průmyslová výroba v lednu-červnu 2009 klesla o 30,4 %, stavby o 54,3 %, obrat zboží o 33,3 %. Obnovení ukrajinské ekonomiky bylo velmi problematickým, což donutilo tehdejšího prezidenta Viktora Juščenka zachovat těsné vztahy s Ruskem, které diktovalo svou vizi politických, sociálních, hospodářských a kulturních změn.

Podle názoru prezidenta Evropská unie nespěchala v rozhodování o přijetí Ukrajiny jako člena sdružení, protože země nebyla dostatečně silně rozvinutou pro splnění všech kodaňských kritérií. Současně s tím prezident hovořil o tom, že kvůli ekonomické situaci Ukrajina má zájem o zlepšení vztahů s Ruskou federací a jinými sousedy bez ohledu na to, jak rychle probíhá proces evropské integrace. I přes to, že během Oranžové revoluce na Náměstí nezávislosti Viktor Juščenko sliboval ukrajinským občanům sjednocení s Evropou, k jeho skutečné realizaci ve výsledku nedošlo.³⁴

Důležitou roli tady hrál i Juščenkův oponent Viktor Janukovyč, který během svých politických prohlášení poukazoval na absenci žádných změn ve směru evropské integrace a současně i na zhoršení vztahů s Ruskem. Sousední stát přitom okrajově ovlivňoval situaci v zemi a vnucoval Ukrajině vlastní zájmy.

V roce 2007 se Viktor Juščenko pokusil o vstup Ukrajiny do NATO, který však byl přerušen proruskými politickými silami prostřednictvím dvouměsíčního blokování Janukovyčovou Stranou regionů Nejvyšší rady. V souvislosti s tím byl prezident Juščenko vynucen Rusku ustoupit a podepsat dokument s názvem „Univerzál národní jednoty“ podle kterého se rozhodnutí o vstupu do Severoatlantické aliance omezovalo podmínkou celostátního referenda.

Tyto události dovolují hovořit o tom, že evropská integrace v Ukrajině byla neustále Ruskem bráněna používáním nečestných metod a využitím proruský orientovaných

³⁴ Ющенко: Україна не зупиниться на шляху євроінтеграції. *Korrespondent* [online]. 2005 [cit. cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/253985-yushchenko-ukrayina-ne-zupinitsya-na-shlyahu-evrointegraciyi>

stran. Zamezovala integraci taktéž náboženská a kulturní jednota se sousedním státem, kterou Ukrajina ani s jednou z jiných evropských zemí nemá.³⁵

3.3 Integrační procesy v období prezidenta Viktora Janukovyče

Pokračoval v integračních procesech mezi Ukrajinou a Evropskou unií prezident Viktor Janukovyč (2010–2014), jež na začátku svého volebního období prohlásil o perspektivě členství v EU jako o silné motivaci k velkým změnám a budování ukrajinské společnosti podle evropského modelu, která k zamezení těchto cílů nemá žádné objektivní důvody. Tato sdělení prezident podporoval přesvědčením o tom, že vnitřní trh Ukrajiny, který vlastní rozsáhlou výrobní a zemědělskou kapacitou, bude mít příznivý dopad na hospodářskou situaci v evropském ekonomickém prostoru a vstup do Evropské unie bude mít za následek volné působení evropského byznysu na ukrajinském trhu v souladu s evropskými standardy a pravidly.

Během prezidentského období Viktora Janukovyče v roce 2011 na Ukrajině bylo možné evidovat nejkolidnější z ekonomického hlediska situaci, v níž se však objevily první počátky budoucích problémů. Příznivý efekt Charkovských dohod byl eliminován růstem cen nafty, respektive cen plynu kvůli zhoršení vztahů s Ruskem. Po tom, co Viktor Janukovyč vyzval ruské vedení pro možnost přehodnocení stanoveného sazebníku, sousední země odpověděla, že řešení této otázky bude možné pouze po vstupu Ukrajiny do Celní unie, která v podstatě ztělesňovala první integrační projekt na postsovětském území sjednocující Rusko, Kazachstán a Bělorusko. Vzhledem k tomu, že ukrajinské vedení na tom zájem nemělo, všechna jednání o ceně plynu získala status quo. Současně s tím kvůli tlaku na kurz hřivny cena plynu ještě více vzrostla a platební bilance se udržovala pouze na úkor zahraničních půjček. Vnější politická situace se také zhoršila, protože Viktor Janukovyč na Západě začal být vnímán jako zkorumpovaný politik, i když Evropané na zemi moc netlačili. Nicméně oponenti Viktora Janukovyče, Julia Tymošenkova a Arsenij Jaceňuk, kteří vystupovali jako opoziční strana, byli Západem podporováni pro vyřazení tehdejšího prezidenta jako jediného možného ukrajinského vůdce.

V souvislosti s tím došlo k postupným represím na konci roku 2011, které také byly spojeny s rostoucími plynovými otázkami s Ruskem a v důsledku kterých došlo

³⁵ Tamtéž.

k zatčení Jurije Lucenka a k zahájení vyšetřování Julie Tymošenkové. Ta byla obviněna ve zneužití moci v souvislosti s podepsáním smlouvy o dodávkách plynu s Ruskem a na úkor Ukrajiny, což získalo negativní reakci Západu, který usiloval o propuštění političky. Poté, co byla Julija Tymošenková zavřena do vězení, Evropská unie odmítla jednání o přidružení Ukrajiny a USA dokonce i vyhrožovaly zemi sankcemi. Při hledání pomoci ze strany Ruska, sousední země stále trvala na vstupu do celní unie.

Nicméně poté, co Vladimir Putin oznámil o kandidování v prezidentských volbách Ruska v roce 2012, zhoršil se postoj Západu k Rusku, což na oplátku zlepšilo postavení Ukrajiny v očích Evropských států a zase zvýšilo nátlak na tehdejšího prezidenta, ode kterého se vyžadovalo propuštění Julie Tymošenkové a odmítnutí nabídky vstupu do Celní unie. Při tom Západ taktéž trval na dokončení podepsání Asociační dohody mezi Ukrajinou a Evropskou unií, s níž Viktor Janukovyč zřejmě souhlasil. I přes to ale tehdejší ukrajinský prezident se nemohl rozhodnout jakým směrem postupovat – ruským či západním.³⁶

Na konci dalšího roku došlo k několika zvláštním událostem jako třeba na poslední chvíli zrušení návštěvy Viktora Janukovyče v Moskvě, během které podle médií chtěl ukrajinský prezident domluvit se s Putinem na poskytnutí souhlasu na vstup do Celní unie a na snížení cen plynu. Mediální zdroje taktéž uvádí, že tyto plány byly zrušeny zástupci Evropské komise, kteří telefonicky přemluvili Viktora Janukovyče o podepsání Asociační dohody mezi Ukrajinou a EU za podmínek poskytování veškeré podpory a odmítnutí vstupu do Celní unie.

Není známo, zda tato verze je pravdivá, ale již na začátku roku 2013 byly styky s Ruskem ze strany Ukrajiny omezeny a proces přípravy k podepsání Asociační dohody obnoven. Evropská unie v této situaci měla vlastní výhody, kterými zřejmě byly hospodářské zóny volného obchodu a vítězství v geopolitické rivalitě s Ruskem, které by ztratilo možnost připojení Ukrajiny k Celní unii.

V srpnu 2013 byl Ruskem zaveden nový celní režim pro ukrajinské zboží, který paralyzoval ukrajinský export a kdyby naznačil, jak bude vypadat situace s přepravou zboží v případě podepsání Ukrajinou Asociační dohody. Zároveň se začalo mluvit o

³⁶ Янукович: интеграция Украины в ЕС спасет Европу от кризиса. *BBC* [online]. 2013 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: https://www.bbc.com/ukrainian/ukraine_in_russian/2013/06/130612_ru_s_yanukovych_summit_europe

vystoupení Ruska ze zóny volného obchodu s Ukrajinou, což vyvolalo jistý šok v okolí Viktora Janukovyče, který však rozhodl v podepsání dohody pokračovat.

Na podzim roku 2013 došlo ke dvou značným procesem na Ukrajině. Za prvé byla organizována totálně propagandistická kampaň na podporu podepsání Asociační dohody, který jako by měla vyřešit téměř všechny ukrajinské problémy, což způsobilo u ukrajinských občanů nadhodnocená očekávání z této události. Za druhé na otázku o konkrétním druhu pomoci, který Evropská unie Ukrajině poskytne v případě vzdání se ruskému trhu a přechodu na evropský mechanismus ekonomiky, Západ nechal žádnou odpověď. Evropská unie slíbila Ukrajině pomoc s půjčkami, ale za předpokladu vlastních podmínek spolupráce jako třeba zmrazení platů, zvýšení sazeb plynu a služby nebo uvolnění hřivny. Vzhledem k tomu se zase obnovily vztahy Ukrajiny s Ruskem a ukrajinská vláda náhle začala hovořit o nedostatkách Dohody.

V polovině listopadu média uvedla úniky informací o tom, že Rusko a Ukrajina se domluvily o poskytování Ruskem slevy na plyn, o velkou půjčku a o žádný tlak ze strany Ruska ohledně vstupu Ukrajiny do Celní unie v případě nepodepsání Ukrajinou Asociační dohody. V opačném případě Rusko upozornilo na bránění vlastního trhu a zvýšení cla. K významným událostem došlo 21. listopadu 2013, kdy premiér Ukrajiny Mykola Azarov oznámil pozastavení příprav k podepsání dohody mezi Ukrajinou a Evropskou unií a do měsíce prezident Ukrajiny a Ruska v Kremlu podepsali dohodu o plynu za 268 dolarů a poskytování půjčky ve výši 15 miliard dolarů.

Ve výsledku odmítnutí podepsání Ukrajinou Dohody s Evropskou unií bez žádných důvodů vyvolalo u ukrajinských občanů ovlivněných provládní propagandou velké rozhořčení. Viktor Janukovyč však situaci komentoval z toho hlediska, že Ukrajinci jsou schopni vytvořit vlastní Evropu i bez Západu.³⁷

3.4 Integrační procesy v období prezidenta Petra Porošenka

Vliv na mnoho oblastí života země definitivně je mimo kompetence prezidenta, ale skutečná váha bývalého ukrajinského prezidenta Petra Porošenka výrazně stoupala nad rámec pravomocí vymezených mu Ústavou během prezidentského úřadu. Jeho prezidentská kampaň se konala pod slogany „Žít novým způsobem!“ a „Žít pohodlně!“,

³⁷ Янукович пояснив, чому не підписав угоду з ЄС. Unian [online]. 2014 [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <https://www.unian.ua/politics/901554-yanukovich-poyasniv-chomu-ne-pidpisav-ugodu-z-es.html>

což se Porošenkovi relativně podařilo zajistit pro ukrajinské občany. Podle statistických ukazatelů Světové banky, i když v letech 2014-2015 ekonomika země zažila pokles o -6,6 %, respektive o -9,8 %, pak se postupně zotavila z recese. V roce 2017 růst ukrajinského HDP činil 2,5 %, což umístilo zemi na 8. pozici mezi zeměmi SNS. Celkem také lze poznamenat, že za pět let Porošenka v prezidentské funkci (2014-2019) bez ohledu na menší nebo větší míru jeho vlivu na životní procesy v zemi se toho na Ukrajině změnilo opravdu hodně.³⁸

Již v prvním měsíci předsednictví Porošenko podepsal dohodu o přidružení s Evropskou unií, práce na ní pokračovala už od doby Viktora Juščenka. Nejprve začala fungovat ekonomická část dohody o zóně volného obchodu a v září roku 2017 dohoda vstoupila v platnost v plném rozsahu. Nicméně podle výroční zprávy Světové banky zveřejněné v říjnu roku 2018, prospěch Ukrajiny, spojený s otevřeností evropskému obchodu, stále zůstává velmi omezený. Ve struktuře ukrajinského vývozu a v současné době doposud přetrvává koncentrace surovinových komodit. Dnes podepsaná dohoda o přidružení představuje obrovský dokument se sedmi oddíly a tisíce stran upravující postupné ekonomické a politické sblížení Ukrajiny a EU, i když neposkytuje jasnou záruku budoucího členství Ukrajiny v tomto evropském sdružení.

Ukrajinské úřady přitom zdůrazňují, že celkový pokrok Ukrajiny při plnění Dohody o přidružení s EU činí 42 %, zatímco podle společenských organizací tato úroveň je hodnocena ukazatelem 24 %.³⁹

Po dlouhých letech vyjednávání a splňování řady požadavků na Ukrajině ze strany Evropské unie byl zaveden bezvízový režim pro ukrajinské občany. 17. května roku 2017 ve Štrasburku tak bylo podepsáno legislativní nařízení o zavedení bezvízového režimu s EU, které oficiálně vstoupilo v platnost 11. června 2017. Tento režim však nedává právo Ukrajincům pracovat v zemích EU. Omezení se týkají také získání vzdělání. Nicméně na začátku roku 2019 ukrajinská migrační policie představila statistické údaje, podle kterých možnosti bezvízového cestování během dvou let využily více než dva miliony občanů a celkově Ukrajinci uskutečnili 33 milionů bezvízových

³⁸ Итоги деятельности Петра Порошенко на посту президента Украины. *Tass* [online]. 2019, 22-04-2019 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://tass.ru/info/6363366>

³⁹ ЧЕРВОНЕНКО, Виталий; ЗАНУДА, Анастасия. 5 лет Порошенко в цифрах и фактах: какую страну оставляет президент. *BBC* [online]. 2019, 24-04-2019 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-48037562>

cest. Velká přípravná práce týkající se bezvízového režimu s EU byla provedena ještě za předchozích prezidentů, avšak právě konečná a důležitá rozhodnutí v mnoha oblastech byla realizována již po roce 2014 během Petra Porošenka v úřadu.⁴⁰

Poskytování bezvízového režimu podnítilo příchod a posílení zahraničních leteckých společností na ukrajinském trhu. Na ukrajinský trh tak vstoupil největší letecký dopravce v Evropě Ryanair a maďarská letecká společnost Wizzair pokračovala s lety na Ukrajinu na „předválečné“ úrovni. Současně byla ukončena přímá letecká komunikace s Ruskem.⁴¹

Co se týče jiných významných událostí, které přispěly k integraci Ukrajiny do Evropské unie, 7. února 2019 Nejvyšší rada Ukrajiny přijala návrh zákona iniciovaný Petrem Porošenkem na ústavní zakotvení směřování Ukrajiny do EU a NATO, který podepsal prezident 19. února. Ve svém předvolebním programu v roce 2019 Porošenko také slíbil, že v roce 2023 země podá žádost o vstup do EU. Následně pak Ukrajina začne realizovat akční plán pro členství v NATO. Nicméně předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker již dříve uvedl, že Ukrajina se nebude moci stát členem EU a NATO ještě příštích 20-25 let.⁴²

V květnu letošního roku při složení prezidentské funkce Porošenko uvedl, že Ukrajina a Evropská unie za posledních pět let se sblížily jako nikdy předtím. Během svého projevu na otevření Dne Evropy bývalý prezident sdělil, že tyto úspěchy by měly být základem pro další hospodářskou integraci mezi EU a obnovenou Ukrajinou. Prezident také vyjádřil vděčnost každé z 28 členských zemí Evropské unie, ale především Německu a Francii zastupujícím celé EU, které se aktivně podílely na normanském formátu, pomohly zastavit ruskou agresivitu a byly nápomocny při zajištění silné solidarity Evropy a světa s Ukrajinou.⁴³

⁴⁰ ЧЕРВОНЕНКО, Виталий; ЗАНУДА, Анастасия. 5 лет Порошенко в цифрах и фактах: какую страну оставляет президент. *BBC* [online]. 2019, 24-04-2019 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-48037562>

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Итоги деятельности Петра Порошенко на посту президента Украины. *Tass* [online]. 2019, 22-04-2019 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://tass.ru/info/6363366>

⁴³ Україна і ЄС за останні 5 років зблизились як ніколи раніше, - Порошенко. *Day.Kyiv.ua* [online]. 2019, 18-05-2019 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://day.kyiv.ua/ru/news/180519-ukraina-i-es-za-poslednie-5-let-sblizilis-kak-nikогда-ranshe-poroshenko>

4 Soudobé integrační procesy na Ukrajině

4.1 Revoluce důstojnosti a její vliv na proces integrace

Politická elita na Ukrajině vždy byla rozdělená vnitřním konfliktem, což bylo zapříčiněno jak jejím vznikem v různých regionech země, tak i odlišnou mentalitou a různými kulturními vrstvami. Nejvíce ovlivněnými dvouvektorovou politikou ale tak zůstávají obyčejní lidé trpící kvůli rozdělení zisku mezi elitními skupinami a regionálními klany.⁴⁴

Revoluce důstojnosti, která vypukla v důsledku událostí, k nimž došlo na podzim roku 2013, se stala ztělesněním reakce národu na změnu vektoru politického vývoje a započatí rozhodných kroků na cestě k evropské integraci Ukrajiny, jež se stala jakousi šancí na zlepšení životních podmínek a alternativou tehdejšímu politickému systému. Zastavení Janukovyčem procesu podepsání Asociační dohody s EU v podstatě zhroutilo naději většiny Ukrajinců na radikální transformaci jak státu, tak i společnosti. Současně s tím došlo i ke ztrátě dobrých vztahů se sousedním Ruskem, které cennost evropských hodnot mediálně aktivně zpochybňovala.⁴⁵ Tím pádem začala Revoluce důstojnosti hrát důležitou roli nejen na Ukrajině, ale i v samotné Evropě, kde viděli svou budoucnost obyčejní ukrajinští občané.⁴⁶

Kromě toho příčinami Revoluce důstojnosti posloužily také globální korupce v zemi, dominování ve vládě Janukovyče a jeho strany, tyranie ze strany policie, tvrdá cenzura, potlačení občanských práv a svobod, potlačení opozičních stran, rozsáhlá stínová ekonomika jakož i zpronevěra finančních prostředků. Stav krize tak vyvolal protivládní demonstrace a veřejná shromáždění nejen ve hlavním městě, ale i na regionální úrovni, která získala zvláštní název Euromajdan.⁴⁷

Posouzení těchto politických a společenských událostí a jejich důsledků bylo provedeno v listopadu roku 2017 Nadací demokratických iniciativ Ilka Kucheriva. Během

⁴⁴ ШУЛЬГА, Николай. *Дрейф на обочину. Двадцать лет общественных изменений в Украине*. Киев ООО «Друкарня «Бізнесполіграф», 2011, с. 5. ISBN 978-966-1645-46-1.

⁴⁵ ГАРАНЬ, Олексій; ЗОЛКІНА, Марія; СИДОРЧУК, Олексій и др. *Україна після Євромайдану: досягнення та виклики*. Київ: Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2015, с. 5-6.

⁴⁶ МАКЕСВ, Сергій; ОКСАМИТНА, Світлана и др. *Стан сингулярності. Соціальні структури, ситуації, повсякденні практики*. Київ: НаУКМА, 2017, с. 130. ISBN 978-966-2410-85-3.

⁴⁷ Tamtéž, s. 14.

průzkumu byl Euromajdan odborníky označen za Revoluci pro demokratizaci a evropskou volbu, jejíž hlavními a dosaženými cíli bylo podepsání Asociační dohody o přidružení k EU, získání bezvízového styku s Evropskou unií, svržení Janukovyče a jeho okolí, vznik globálních reforem v zemi a zvýšení vlivu občanů na vládní procesy. Mezi negativní výsledky akcí byla vymezena korupce, nespravedlivé soudní procesy zejména co se týče pachatelů zločinů proti účastníkům Euromajdanu, a hlavně anexe Krymu Ruskem i okupace Donbasu, jež přerostla v ozbrojený konflikt ve východní části Ukrajiny.⁴⁸

K těm cílům Euromajdanu, které dosaženy nebyly, patří zejména reformy v oblasti lustrace úředníků a v oblasti imunity poslanců. Zavedení lustrace nebylo možné kvůli nedokonalosti samotného lustračního procesu, který podle právních předpisů umožňoval listrovaným úředníkům vrátit se na předchozí pozice. Reforma imunity poslanců se neuskutečnila z důvodu zpomalení procesu boje proti korupci a absence trestní zodpovědnosti za korupční procesy. Dalším problémem zůstala otázka o návratu do státního rozpočtu finančních prostředků, které byly zabavené úředníky z okolí Janukovyče během jeho prezidentského období.⁴⁹

Důvodem k tomu, že ne všechny reformy Euromajdanu byly úspěšnými a účinnými, bylo hlavně nedostatečně rozpracovaný a jasný akční plán, jeho institucionální základ, politická vůle k realizaci, kontrolování procesů a výsledků jakož i proměna v sociálním postavení občanů, kteří by měli spolu s reformami změnit vlastní vědomí.⁵⁰

I přes to ale úspěšné reformy Euromajdanu se staly podnětem k dalším integračním procesům na Ukrajině. Tak bezvízový režim, který vstoupil v platnost v červnu roku 2017, poskytnul ukrajinským občanům možnost cestovat do Evropy za podmínek zjednodušeného režimu.⁵¹ Reformy v oblasti vzdělání také poskytli studentům ukrajinských vysokých škol možnost zúčastnit se mezinárodních výměnných programů

⁴⁸ Чотири роки Революції Гідності: чи переміг Євромайдан?. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва [online]. 2017 [cit. 2019-05-22]. Dostupné z: <https://dif.org.ua/article/chotiri-roki-revoljutsii-gidnosti-chi-peremig-evromaydan>

⁴⁹ Небезпечний рецидив: топ-5 невиконаних обіцянок Революції Гідності. *Slavutich* [online]. 2016 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: http://www.slavutich.cn.ua/news_5181.html

⁵⁰ ГАРАНЬ, Олексій; ЗОЛКІНА, Марія; СИДОРЧУК, Олексій и др. *Україна після Євромайдану: досягнення та виклики*. Київ: Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2015, с. 66-67.

⁵¹ СІРЕНКО, Христина. Євроінтеграційна політика України: позитивні та негативні аспекти. *Visnik-econom* [online]. 2017, č. 22, část 3, с. 66-67 [cit. 2019-05-22]. Dostupné z: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_3_2018ua/18.pdf

typu Erasmus+. Navíc k tomu země získala finanční podporu na rozvoj dopravního systému, který posílil pohyb osob a oběh zboží mezi Ukrajinou a Evropskou unií.⁵² Všechny tyto procesy měly pro Ukrajinu významný a příznivý dopad, jež na dlouhou dobu zajistil rozvoj mezinárodní spolupráce a udržování hospodářských vazeb s EU.⁵³

Vzhledem k výsledkům Euromajdanu není překvapivé, že tyto akce a události získaly název Revoluce důstojnosti, jelikož odrážely boj ukrajinských občanů za svobodu a práva bez bývalého zamezujícího evropskou budoucnost prezidenta.

4.2 Vyhlídky na zlepšení pracovních podmínek

Evropská integrace, která začala podepisováním dohody o přidružení s EU, pro Ukrajinu znamená v první řadě realizaci plánovaných reforem a změny ve stávajících právních normách, přijetí zcela nových regulačních aktů a postupnou harmonizaci právních předpisů v souladu s evropským právním systémem. Zároveň s tím podle ustanovení dohody musí Ukrajina zvýšit kvalitu života v zemi, zlepšit úroveň zdravotní péče a zlepšit pracovní podmínky pro své občany, tedy konkrétně zvýšit počet a kvalitu pracovních míst, stimulovat rozvoj trhu práce a snížit objem stínové ekonomiky za pomoci změn, jež napomohou zamezit nelegální zaměstnání.⁵⁴

Otázka zlepšení pracovních podmínek je tady obzvlášť důležitá zejména z toho důvodu, že v historii země dokonce i mimo období ekonomické krize mnozí Ukrajinci byli nuceni migrovat za prací do zahraničí, aby mohli živit své rodiny, jelikož ukrajinské mzdy na to nebyly moc slušné. Tak začala první vlna migrace v 90. letech, během které migrovali nejprve běžní dělníci a pak i kvalifikovaní odborníci, což ve výsledku přerostlo v kontinuální proces měnící se v závislosti na aktuální situaci v zemi. Nicméně posledních pět let lze zaznamenat největší migraci ukrajinských občanů z nejrůznějších sociálních vrstev.

⁵² Асоціація з ЄС: Україна торік виконала 41% завдань угоди. *Ukrinform* [online]. 2018, 23-02-2018 [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2409094-asociacia-z-es-ukraina-torik-vikonala-41-zavdan-ugodi.html>

⁵³ КРИСОВАТИЙ, Андрій; САВЕЛЬСВ, Євген и др. *Новий світовий економічний порядок та глобальні виклики для України*. ТНЕУ, 2014, с. 395-397. ISBN 978-966-654-348-9.

⁵⁴ Закон України про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650. *Законодавство України* [online]. 2018, с. 125. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1774-19#n6>

Názory na tuto migraci jsou různé. Na jedné straně pracovní migrace napomáhá stabilizaci a zlepšení ukrajinské ekonomiky, protože ukrajinští zaměstnavatelé musí hledat nové způsoby udržování personálu mimo zvýšení mzdy. Na straně druhé pro zaměstnavatele to znamená větší finanční náklady, které si ne všichni z nich mohou dovolit. V tomto ohledu vzniká potřeba investování do rozvoje zaměstnanců a růst zájmu o zaměstnání vysoce kvalifikovaných odborníků. Současně s tím Ukrajinci pracující v cizině by mohli napomoci ekonomice země zahraniční měnou, což by mohlo podle analytiků zvýšit HDP o 7-8 %. Reverzibilní proces pracovní migrace také aktivně přispívá k rozvoji pracovních cest do zahraničí, které pro ukrajinské pracovníky poskytují unikátní znalosti, dovednosti a zcela nový přístup k práci.⁵⁵

Co se týče negativní stránky pracovní migrace hlavním problémem je zřejmě nedostatek pracovní síly. Ten omezuje rozvoj podnikání a, co je nejdůležitější, způsobuje rozpad rodin, protože ve většině případů pracující muži odjíždějí do ciziny a ženy s dětmi zůstávají doma. Pro děti to tedy způsobuje největší problém, protože odloučení od rodin může vyvolat psychické trauma kvůli nedostatku pozornosti ze strany rodičů a ztrátě tradičního rodinného modelu.

Zároveň s tím pracovní migrace ne vždy je pro Ukrajince dobrou zkušeností, protože se ve mnoha případech jedná o nelegální zaměstnání nebo porušení pravidel. To má za následek ohrožení jak zdraví, tak i života samotných migrantů mimo určité finanční sankce. Relativně častou situací také je podepisování ukrajinskými migranty nepochopitelných pro nich smluv či nedostatečně dobré jejich kontrolování, které může vést ke špatným pracovním podmínkám a ke ztrátě statutu plnohodnotného zaměstnance. Vzhledem k tomu vzniká otázka pracovního zabezpečení ukrajinských občanů v cizině, které by mohly zajistit jejich vhodný pobyt mimo Ukrajinu se slušnými pracovními podmínkami.⁵⁶

Ve výsledku tedy lze poznamenat, že pro Ukrajinu je zapotřebí jak nové zákony, tak i rozsáhlé ekonomické reformy ovlivňující pracovní migraci do zahraničí. V první řadě by se mělo jednat o zlepšení podnikatelského prostředí a makroekonomických faktorů jako je zajištění postupného snížení inflace a celkový hospodářský růst. Přitom je

⁵⁵ Трудова міграція: чому українці їдуть з країни і як їх повернути?. 24 канал [online]. 2018 [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: https://24tv.ua/trudova_migratsiya_chomu_ukrayintsi_yidut_z_krayini_i_yak_yih_povernuti_n1026342

⁵⁶ Tamtéž.

důležité poznamenat, že ještě účinnějším způsobem řešení této situace by bylo vytvoření na Ukrajině takových pracovních podmínek, které by odpovídaly zaměstnaneckým potřebám a přáním samotných Ukrajinců, aby se zabránilo rozpadu rodin a naopak zajistilo rozvoj vnitřního pracovního trhu.

4.3 Evropská integrace z pohledu veřejného mínění

Ne méně závažnou se stává otázka evropské integrace z pohledu veřejného mínění. V září minulého roku Nadace Národních demokratických iniciativ Ilka Kucheriva a Mezinárodní sociologický institut v Kyjevě provedly celostátní průzkum Ukrajinců ve všech regionech země za výjimkou Krymu, DNR a LNR během kterého se zkoumal názor ukrajinských občanů na členství Ukrajiny v Evropské unii. Výsledky ukázaly, že 52 % respondentů vystupuje „pro“ toto členství, kdyžto „proti“ hlasovalo jiných 34 % dotázaných. Zbytek se hlasování zdržel. To znamená, že názory Ukrajinců na budoucnost země nejsou jediné, zejména co se týče regionálního rozdělení v odpovědích.

Tak nejvíce souhlasí s připojením Ukrajiny k evropskému sdružení obyvatelé západní a centrální části země, tedy 79 % respektive 58 % respondentů z těchto regionů. Jižní a východní Ukrajina naproti tomu hlasovala spíše proti vstupu do EU (58 % respektive 57 % respondentů). I přes to ale více než polovina všech respondentů (51 %) souhlasí se zaměřením zahraničně politické orientace Ukrajiny na Evropskou unii. Pouze 11 % dotázaných Ukrajinců označilo, že by měla země vstoupit do Euroasijské hospodářské unie, jejíž účastníky jsou Rusko, Bělorusko a Kazachstán. Tato myšlenka je nejvíce podporována obyvateli východní a jižní části Ukrajiny (54 % respektive 48 %).⁵⁷

Během průzkumu se také zjišťovalo, jaký přínos podle názoru ukrajinských občanů bude mít členství země v Evropské unii. Z výsledků vyplynulo, že za hlavní přínos Ukrajinci považují celkové zvýšení životní úrovně (38 %), dále následuje boj proti korupci (27 %), volné cestování do evropských zemí (26 %) a větší přístup ukrajinských studentů k evropským vysokým školám (21 %). Avšak podle názoru 26 % jiných respondentů, členství Ukrajiny v EU nebude pro zemi mít žádné výhody.

⁵⁷ Європейська інтеграція у вимірі громадської думки. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва [online]. 2018 [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: <https://dif.org.ua/article/evropeyska-integratsiya-u-vimiri-gromadskoi-dumki>

Je možné také podotknout, že názory ukrajinských respondentů na silné stránky členství země v EU se s postupem času trochu změnily. Tak například podle 35-40 % zkoumaných respondentů v letech 2005 až 2015 za hlavní výhodu Ukrajiny při spolupráci s EU bylo považováno volné pohybování Ukrajinců v evropském prostoru. Loni tuto variantu označilo za hlavní pouze 26 % respondentů, což bylo pravděpodobně zapříčiněno již zavedeným bezvízovým režimem pro krátkodobé cesty. Zároveň s tím poklesl zájem Ukrajinců o studium na zahraničních vysokých školách, který za prioritní v roce 2015 označilo 34 % dotázaných.

Zkoumána byla také i negativní stránka možného členství Ukrajiny v Evropské unii. Za hlavní nevýhodu respondenti označili ještě prudší růst emigrace. V porovnání s rokem 2015, kdy tento faktor uvedlo jako důležitý 33 % respondentů, v minulém roce daný minus zdůraznilo již 46 % dotázaných. Přitom znepokojuje respondenty také příliv migrantů (26 %), rozprodej statků (24 %), možnost snížení životní úrovně (16 %) a růst nezaměstnanosti (16 %).⁵⁸

Během průzkumu se taktéž zjistilo, co podle názoru ukrajinských občanů nejvíce brání zemi v získání statutu členu Evropské unie. Většina respondentů za hlavní příčinu zvolila korupci (43 %), poté následoval nedostatečný ekonomický rozvoj země (38 %), nízká životní úroveň (28 %), ozbrojený konflikt na východě země (21 %) a problematika demokratických zásad a dodržování lidských práv Ukrajinců (17 %). V otázce toho, kdo nebo co evropskou integraci Ukrajiny podporuje, respondenti nejčastěji zvolili tehdejšího prezidenta Petra Porošenka (45 %) a ukrajinskou vládu (28 %), kdyžto největší překážky podle nich tvořili místní oligarchové (21 %) a ruská propaganda (16 %).

Urychlení integrace by podle 28 % dotázaných osob mohlo proběhnout v případě, že Evropská unie zvýší tlak na Ukrajinu. Jiných 17 % vidí možnost urychlení v situaci, kdy ukrajínští oligarchové přestanou rozkrádat finanční podporu EU.

I přes některé negativní jevy a malá očekávání 60 % respondentů si myslí, že by měla ukrajinská vláda v proevropských reformách pokračovat dokonce i v případě, že se Ukrajina členem EU nestane. Pro 39 % dotázaných Ukrajinců tyto reformy jsou nezbytné pro samotnou zemi, ale podle názoru 21 % respondentů Ukrajina nemá jinou

⁵⁸ Tamtéž.

možnost než zaměřit se na evropskou integraci bez ohledu na to, zda ve výsledku bude její členem nebo ne. Méně než pětina respondentů (17 %) uvedla, že pro Ukrajinu žádné evropské reformy nejsou zapotřebí. Dalších 7 % by si přálo vidět zemi členem Euroasijské unie a 15 % zaváhalo na otázku odpovědět.⁵⁹

Výsledky průzkumu potvrzují, že Ukrajinci se neprokazují v názorech na evropskou integraci jako monolitní stát. I když většina ukrajinských občanů podporuje myšlenku vstupu Ukrajiny do Evropské unie a udržování s ní dlouhodobých vazeb, východní a jižní Ukrajinci na to mají skeptičtější názor.

4.4 Úloha médií v procesu integrace

Důležitou roli při odehrání jakýchkoli sociálně-kulturních procesů vždy hrají média, která působí jako katalyzátor a zároveň jako blokátor určité reakce společnosti a následného konání dalších událostí.⁶⁰ Prostřednictvím přenosu informací na téma státu, politiky, společnosti, kultury a historie média mohou vystupovat jako pozitivní bod v procesu sjednocování národu a jako negativní bod, pokud jsou finančně závislá a kontrolována zaujatými osobami.⁶¹ V posledním z těchto dvou případů média jsou označována za nástroj manipulace občanů a jejich mínění, kterým se vnucuje potřebná ideologie a vhodné pro jednotlivé účastníky procesu manipulace morální a duchovní hodnoty zničující zásady této společnosti.⁶²

Právě podobná situace na Ukrajině vedla k tomu, že nedostatek státního financování televize a neschopnost médií bránit se silnějším konkurentům vynutila státní televizní kanály a hlavní tisková vydání hledat nezávislé investory pro vlastní financování. Ve výsledku se ale média podrobila závislosti na velkých finančních a ekonomických holdingách, které je odkoupily a které je začaly využívat ve vlastních zájmech.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ ЗАХАРЕНКО, Костянтин. *Засоби масової інформації як чинник розвитку суспільства*. Вісник Інституту розвитку дитини, 2015, с. 29.

⁶¹ Закон України про інформацію: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650. *Законодавство України* [online]. 1992, с. 650. [cit. 2019-05-02]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

⁶² ХЛИВНЮК, Тетяна. Сучасна система мас-медіа як умова досягнення соціального консенсусу. ОНУ ім. І. І. Мечникова. *Актуальні проблеми політики* [online]. 2013, с. 119. Вип. 49. [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/680/Khliivnyuk%20Suchasna%20systema%20mas-media.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Navíc k tomu negativně na oblast masových sdělovacích prostředků přispěla nekontrolovaná propojenost ukrajinského informačního prostoru ruskými médii, která vnucovala ukrajinským občanům vlastní ideologii a zajišťovala svou politickou přítomnost v sousedním státě. Ve výsledku formování národní identity ukrajinských obyvatelů bylo zabrzděno tím, že se Ukrajinci vnímali jako součást cizího kulturního a politického prostoru, což potvrzovalo neúčinnost státní politiky v oblasti ukrajinských médií.⁶³

Jinou roli v ukrajinském mediálním prostoru hrála evropská média, neboť již po rozpadu SSSR získala Ukrajina přístup k množství informací ze Západu, které jejím občanům nabízely zcela nový kulturní, morální a duchovní pohled a jiný životní způsob. Stejně tak v průběhu času a zejména po roce 2014 ukrajinská média aktivně propagovala myšlenku o evropské integraci, což vedlo k tomu, že téměř všichni občané a hlavně mladší generace Ukrajinců toužila po členství země v EU.

Pro analýzu toho, jak moc se během posledních několika let zájem Ukrajinců o Evropskou unii rostl či se snižoval, ukrajinský Institut pro ekonomický výzkum a politické poradenství provedl výzkum v oblasti mediálního monitorování, který se týkal počtu klíčových slov spojených s evropskou integrací v ukrajinských médiích v letech 2016-2017. Jednalo se o slova a slovní spojení „Evropská unie“, „Eurointegrace“, „Bez víz“ a „Dohoda o přidružení“. Z výsledků bylo patrné, že ukrajinská tisková média aktivně informovala občany o bruselském summitu EU-Ukrajina, dále o všech procesech spojených se zavedením o přípravou bezvízového režimu pro ukrajinské občany, o ratifikaci a vstoupení v platnost Dohody o přidružení. Není také překvapením, že spojení „Evropská unie“ bylo nejčastěji používaným v mediálních zprávách.

Po tom, co byl ukrajinskou vládou schválen bezvízový režim pro ukrajinské občany, média evropskou integraci začala prezentovat méně neutrálně a více evaluačně: pozitivní tón zpráv na toto téma vzrostl o 22 %, negativní tón se zvýšil o 9 %. Při tom bylo zaznamenáno regionální rozdělení v tónu poskytovaných informací. Například počet negativních mediálních zmínek o Evropské unii v Oděské oblasti byl dvakrát vyšší než ve Lvovské oblasti. V těchto dvou regionech a také v Charkovské a Dnipropetrovské oblasti klíčová slova týkající se evropské integrace byla zmíněna

⁶³ Tamtéž.

nejčastěji. V celku tyto zprávy představovaly 45 % všech mediálních informací o zkoumaném tématu.

Nejmenší mediální zájem o evropskou integraci byl zaznamenán v severní a centrální části Ukrajiny, konkrétně ve Vinnycké, Žytomyrské, Čerkaské, Chmelnycké, Kirovogradské a zejména v Luganské oblasti.⁶⁴ Tyto výsledky taktéž podporují závěr o nerovnoměrném mediálním pokrytí témat evropské integrace na území Ukrajiny, kde jsou evidentní různé názory na integrační procesy spojené s mentálními rozdíly mezi občany.

4.5 Konstruování sociální reality v době medializace

Zvláštní je, že ve své práci Berger a Luckmann média zmiňují velmi málo, protože v té době masová média se stala velmi pozoruhodnou dimenzí sociálního života. Navzdory tomu, dokonce i v teorii sociální konstrukce reality médiím je věnována specifická a významná role, i když pouze letmo.

Jak bylo dříve popsáno, podle Bergera a Luckmanna se svět skládá z mnoha realit, kde je realita každodenního života tou „nejvyšší“. Nicméně existují i jiné „konečné oblasti hodnot“ (sny, fantazie, hry, vědecké teorie, umění, náboženské zkušenosti a šílenství), které jsou schopny „vypnout“ lidi z každodenního života a tvrdit svou alternativní ontologii jako primární po době pobytu v tomto „světě“. Přechod mezi světy, které mají svůj „kognitivní styl“, je vždy vnímán jako šok. Proto je nezbytné mít mechanismy udržování základní reality každodenního života, kam se lidé vrací z těchto nebezpečných cest ohrožujících podlomit ji jako skutečnou realitu. K těmto mechanismům patří zejména ranní rituály jako například cesta vlakem do práce a čtení „New York Times“.⁶⁵

V tomto případě noviny mají opravdu magické vlastnosti, protože od počasí až po reklamní inzeráty ujišťují jedince v tom, že se nachází v nejreálnějším ze všech světů, a zároveň oslabují a negují realitu zlověstných extází (snů, fantazií apod.).⁶⁶ Masová média působí jako svého druhu exorcisté, kteří vyhánějí zlé duchy z jiných světů a

⁶⁴ Євроінтеграція в регіональних ЗМІ. *Eurointegration* [online]. 2018 [cit. 2018-04-12]. Dostupné na: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/04/12/7080142/>

⁶⁵ BERGER Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality*. Pojednání o sociologii vědění. Brno: CDK, 1999, s. 147.

⁶⁶ Tamtéž.

pomáhají najít běžné i rozpoznatelné obrysy každodenního života. Přitom zde není důležitý ani obsah zpráv a forma jejich podání, ani typ masových médií. I když autoři uvádí příklad s novinami, tím médiem může být třeba televize nebo rozhlas. Co je skutečně důležité, tak to je schopnost média potvrdit existenci samotného „Já“ a sociálního světa sdíleného osobou s blízkými a ostatními lidmi.

Zatímco v práci „Sociální konstrukce reality“ jsou média zmíněna pouze v ojedinělých případech, jejich přítomnost je zřejmá a role výjimečná. Za prvé média jsou neoddělitelně spojeny s nekaždodenními světy, které při dotyku s nimi usilují o fyzickou objektivizaci a jsou představeny jako text, zvuk, vizuální obraz nebo počítačovou simulaci. Chovají se jako komunikační kanály, které mohou přepínat vnímání do imaginární sféry a současně vracet uživatele zpět do každodenní rutiny. Tak při zachování základní reality každodenního života lidé vnímají knihy jako prostě knihy a internetové články jen jako články. Za druhé média se stávají mostem mezi minulostí a budoucností, kde předchůdci (například bývalí ukrajinští prezidenti) se objevují ve formě grafických a textových obrazů, k čemuž přispívají intenzivní procesy medializace dějin a paměti. Zároveň s tím média apelují na vytvoření futurologických příběhů (například aktivní propaganda užitečné spolupráce Ukrajiny a Evropské unie od roku 2014 v ukrajinských médiích), a tím vytvářejí hranici mezi blízkým a vzdáleným, aktuálním a potenciálním, minulým a budoucím. Prostřednictvím médií dochází k objektivizaci a zvěcnění reality, která získává vlastnost nelidské fakticity. Média oslavují a naturalizují společenský svět ve svých příbězích a obrazech pomocí nichž tento svět je představen před publikem jako daný a skutečný. Při tom média mohou zpochybnit konkrétní politický režim nebo společenskou normu, ale ne samotnou lidskou společnost s její hlavními institucemi. Za čtvrté lze také říci, že média podporují „subjektivní realitu“ jednotlivce a tvoří jeho identitu. Jako vlivný agent socializace a vzdělávání média dávno a pevně jsou zabudovány do systému výroby a distribuce znalostí. Pokud však v teorii Bergera a Luckmanna dominovala identita přiznaná bohy, psychiatry nebo stranou, pak dnes důležitějšími jsou digitální obrazy konstruované v sociálních médiích.⁶⁷ Jedná se o identitu uznávanou síťovou komunitou (kde se však ocitli ti sami bohové, psychiatři a političtí vůdci) a postavenou prostřednictvím mediálních technologií.

⁶⁷ Tamtéž, s. 101.

5 Kulturní a sociální změny v průběhu integračního procesu

5.1 Změny v oblasti kultury

Významnou úlohu proces evropské integrace Ukrajiny hraje z kulturního a sociálního hlediska, jelikož v průběhu posledních pěti let byla na Ukrajině zaznamenána obrovská změna v oblastech politického a kulturního prostředí, vzdělávání, masmédií, a hlavně v mentalitě ukrajinských občanů. Jako jediná z postsovětských zemí současná Ukrajina má nejvíce proevropský postoj jak v názorech a plánech na budoucnost, tak i v uskutečněných reformách.

K významným pozitivním změnám během evropské integrace na Ukrajině došlo v kulturní oblasti, kde proběhla reforma pravopisu a používání ukrajinštiny občany.⁶⁸ Výsledky nedávného výzkumu provedeného ukrajinským analytickým centrem Středisko Razumkova ukázal, že 70 % Ukrajinců považuje ukrajinštinu za svůj mateřský jazyk a 50 % respondentů využívá ukrajinský jazyk během každodenní komunikace, což je největší podíl v historii Ukrajiny. V průběhu studie se taktéž zjistilo, že se od roku 2014 prudce zvýšil počet dětí školního věku, které začaly používat ukrajinštinu v každodenním životě.⁶⁹ Na tyto události reagoval ministr zahraničí Ukrajiny Pavlo Klimkin, který uvedl, že jedním z ukrajinských celonárodních cílů je „*vytvoření ukrajinského politického národu*“,⁷⁰ což je v podstatě pokračováním politických názorů Leonida Kučmy, který ještě v roce 2003 zdůrazňoval, že úlohou země je vytvořit ty pravé Ukrajince.⁷¹

Příspěla k integračnímu procesu v Ukrajině také dekomunizace, která začala v roce 2015, během níž se zbavovalo následků komunistické minulosti a komunistické ideologie. Počátečním bodem tohoto procesu se stál spontánní *leninopád* během Revoluce důstojnosti, který následně přerostl v 4letní demontování 2,5 tisíce památníků

⁶⁸ Уже с сентября. Украинцам готовят новые правила языка. *Vesti* [online]. 2018 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <https://vesti-ukr.com/strana/299855-uzhe-s-sentjabrja-ukraintsam-hotovjat-novye-pravila-jazyka>

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Апостроф отменяется. Когда украинский переведут на латиницу. *Vesti* [online]. 2018 [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <https://vesti-ukr.com/strana/283272-apostrof-otmenjaetsja-kohda-ukrainskij-perevedut-na-latinitu>

⁷¹ Архитектор страны. Сегодня исполнилось 80 лет Леониду Кучме, который построил ту Украину, в которой мы живем. *Strana* [online]. 2018 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://strana.ua/news/155055-leonidu-kuchme-80-let-biohafija-tsitaty-byvsheho-prezidenta-ukrainy.html>

a památných znaků věnovaných totalitnímu režimu v SSSR.⁷² Zároveň s tím došlo k přejmenování 987 obcí a 25 ukrajinských okresů. Nyní proces dekomunizace pokračuje na vládní úrovni, kde se rozhoduje o zákazu existence ukrajinské komunistické strany. Ukončení dekomunizačních procesů by mělo zahájit čekající procesy dekolonizace a zbavování se carského dědictví. Přitom je třeba zdůraznit, že v Rusku kulturní dědictví tohoto období se naopak využívá pro obnovení vlastního vlivu na Ukrajinu. Dekolonizace na Ukrajině pokračuje zákonem o jazyce a kvótami na obnovení nezávislé ukrajinské církve, které oddalují Ukrajinu od sousedního státu a dělají ji silnou a nezávislou zemí.⁷³

Pro ukrajinské národnostní menšiny se také našly příležitosti uspokojení kulturních potřeb. Tak například byly založeny národní kulturní spolky a družstva Židů, Řeků a Němců. Otevřely se školy s výukou v polštině, rumunštině, maďarštině. Nehledě na to, že se jedná o počátky kulturní transformace, je zřejmý potenciál nových ukrajinských formací o schvalování evropských hodnot.⁷⁴

5.2 Změny v oblasti vzdělávání

K určitým změnám v průběhu integračních procesů na Ukrajině došlo v oblasti vzdělání. Jak zní ze zákona přijatého v roce 2017, „*Vzdělávání je základem intelektuálního, duchovního, fyzického a kulturního vývoje jedince, jeho úspěšné socializace, ekonomické prosperity, klíčem k rozvoji společnosti, sjednocené společnými hodnotami a kulturou a státu*“.⁷⁵

Zcela nová koncepce zákona o školství předpokládající úplnou transformaci ukrajinského vzdělávacího systému byla navržena v září předloňského roku poslanci Nejvyšší rady Ukrajiny. Její hlavním cílem bylo vytvořit školu, kde výuka se stane

⁷² Закон України про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 25, ст.190. *Законодавство України* [online]. 2015 [cit. 2019-05-21]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19>

⁷³ Декommунізація в Україні: демонтировано 2,5 тисячі пам'яток і переіменували почти тисячу населених пунктів. *Unian* [online]. 2019 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.unian.net/politics/10510398-dekommunizaciya-v-ukraine-demontirovano-2-5-tysyachi-pamyatnikov-i-pereimenovali-pochti-tysyachu-naselennyh-punktov.html>

⁷⁴ Досягнення і проблеми культури незалежної України. *Studies* [online]. 2015 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <http://studies.in.ua/ru/istoriya-i-kultura-ukrainy-lekci/4036-dosyagnennya-problemi-kulturi-nezalezhoiy-ukrayini.html>

⁷⁵ Закон України про освіту: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. *Законодавство України* [online]. [cit. 2019-01-19]. Dostupné я: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

potěšením a žáci budou získávat nejen teoretické znalosti, ale také mít možnost jejich prakticky aplikovat. Koncepce taktéž předpokládala, že žáci v takových školách jsou vždy vyslyšení, kriticky myslí, nebojí se vyjádřit vlastní názor a jsou zodpovědnými občany své země.⁷⁶ Dále v textu jsou uvedeny podstatní body plánované reformy.

1. Zavedení systému třístupňového vzdělání, v němž první počáteční stupeň bude trvat 4 roky, základní střední stupeň 5 let a odborný střední stupeň, který bude probíhat v lyceích a institucích odborného středního vzdělávání, 3 roky. Poslední z těchto stupňů se bude skládat z dalších dvou úrovní – obecného a všeobecného – z nichž si žáci budou muset jeden zvolit. Všeobecné vzdělání bude zahrnovat obecné studium všech školních předmětů a odborné vzdělání zajistí studium předmětů povinných pro konkrétní povolání, a to s přihlédnutím k požadavkům trhu práce. Zároveň s tím celková doba vzdělání se zvýší o jeden rok, tedy bude trvat 12 let.
2. Hodnocení každého z těchto vzdělávacích stupňů bude probíhat ve formě závěrečné atestace potvrzující absolvování všech předmětů, čímž se ověří účinnost zavedené inovace a úroveň výsledkových znalostí žáků.
3. Ukrajina se stane výhradním jazykem výuky, ale potřeby národnostních menšin budou zohledněny zvlášť vytvořenými jazykovými třídami, v nichž studium bude probíhat v mateřštině.
4. Zvýšení platů učitelů a jejich každoroční kontrolování. Navíc k tomu učitelé získávající výukové certifikáty a profesionálně vykonávající svou práci budou moci získat prémii ve výši 20 % z částky platu.
5. Podpora vývoje inkluzivního vzdělávání pro děti se speciálními potřebami taktéž vyžadující kvalitní vzdělání.
6. Zveřejňování zpráv o výdajích škol na internetových stránkách dostupných pro veřejnost, aby rodiče žáků měli možnost monitorovat a kontrolovat oběh poskytnutých škole finančních prostředků a tím by došlo k prevenci zpronevěry.
7. Stejně jako ve většině evropských států doba studia na vysokoškolských institucích se zkrátí ze 4 do 3 let na bakalářském stupni. Magisterské studium, během kterého budou moci studenti získat ukončené vysokoškolské vzdělání, bude trvat 2 roky.

⁷⁶ Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України [online]. 2019 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

8. Běžné vytištěné učebnice se nahradí elektronickými.
9. Integrace dalších zdrojů, které mohou přispět k rozvoji logiky, ekonomické gramotnosti žáků a studentů jakož i tvořivosti a kreativitě.⁷⁷

Hlavním cílem navrženého zákona je zavedení nových principů v procesu řízení škol, které by poskytly vzdělávacím institucím větší finanční autonomii a možnost formování vlastního vzdělávacího procesu. I přes pozitivní vnímání těchto reforem otázkou zůstává to, zda pro ukrajinské školy nový vzdělávací systém a převzetí další odpovědnosti bude vhodné.⁷⁸

5.3 Změny v medicíně

V současné době zdravotnický systém na Ukrajině neumožňuje rovný a spravedlivý přístup všech Ukrajinců ke kvalitním zdravotnickým službám. Právě proto byla navržena reforma v oblasti zdravotní péče ukrajinských občanů, jejíž hlavními cíli jsou:

1. Zavedení rodinného lékařství;
2. Rozdělení zdravotnických zařízení na základě typu poskytované péče, tedy na primární (ambulace a poliklinika), sekundární (nemocniční péče, lůžková oddělení), terciární (léčebny a regionální zdravotnická zařízení) a pohotovostní lékařskou službu;
3. Restrukturování části finančních prostředků ze sekundárních zařízení, a hlavně lůžkových oddělení, do primárních, tedy ambulancí a poliklinik;
4. Změna systému financování sekundárních zařízení (především lůžkových oddělení), které by vycházelo z regionálního rozpočtu, nikoli místního;
5. Optimalizování sítě nemocnic, konkrétně zavírání, reorganizace na hospice, rozdělení na zařízení denní péče apod.⁷⁹

Postupné zavedení těchto reforem vedlo k tomu, že ke konci roku 2014 se dokončila třetí fáze reformování systému zdravotnictví, tedy zdravotnická zařízení byla převedena do systému smluvních vztahů mezi klienty a poskytovateli zdravotnických služeb.

⁷⁷ Закон України про освіту: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. *Законодавство України* [online]. [cit. 2019-01-19]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

⁷⁸ На що слід чекати освіти з 1 вересня 2018 року?. *Times* [online]. 2017 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://times.zt.ua/vyklyky-dlya-osvity-u-2018-rotsi/>

⁷⁹ Програма економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава". *Законодавство України* [online]. 2010, с. 21-22. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004100-10/card3#Files>

Zároveň s tím začalo se připravovat zavedení povinného sociálního zdravotního pojištění. Primární i sekundární zdravotní zařízení se také právně a finančně oddělila prostřednictvím nově zřízených středisek primární zdravotní péče.⁸⁰

Současný rozpočet v oblasti zdravotnictví na Ukrajině podlehl hluboké modernizaci, díky níž se nevyžaduje okamžité financování z dodatečných zdrojů, což předpokládá nárůst střední délky života Ukrajinců a do budoucna i snížení úmrtnosti. K ještě většímu zlepšení může dojít při následujícím zavedení systému povinného sociálního zdravotního pojištění.⁸¹

Zdravotnické reformy na Ukrajině se zvlášť probíraly během prezentace výsledků studie s názvem „Index zdraví. Ukrajina“, která se loni konala v ukrajinském Krizovém mediálním centru. Tématem jednání bylo to, jak tyto reformy mění chování Ukrajinců, jaké vytváří zkušenosti a jak jsou hodnoceny ukrajinskými spotřebiteli služeb zdravotní péče. Průzkumu se zúčastnilo 10,2 tisíc respondentů dotázaných ve 24 regionech Ukrajiny, kteří měli odpovědět na otázky z pěti tematických okruhů: spokojenost s lékařskou péčí, preventivní péče, náklady na léčbu, znalosti o zdravém životním stylu a všeobecné zdraví.⁸²

Výsledky ukázaly, že spokojeno s kvalitou lékařské péče rodinných lékařů 76 % respondentů, kdyžto kvalita lékařské péče v nemocnici uspokojuje pouze 56 % dotázaných osob. Co se týče finančních nákladů, průměrně Ukrajinci utrácejí na léky 572 UAH měsíčně. Kvůli nedostatku peněz lékařskou pomoc nezískalo v průměru 24 % respondentů, kdyžto v roce 2017 tento podíl činil 30 %, v roce 2016 dokonce 42 %. Samoplátci během hospitalizace vystoupil převážný podíl respondentů, tedy 88 %, kteří v roce 2018 na léčení vynaložili průměrně 4 813 UAH. V porovnání s rokem 2017 tento podíl byl nižší a představoval 68 % respondentů s náklady ve výši 2 469 UAH. Zkoumalo se během průzkumu i duševní zdraví Ukrajinců. Tak v loňském roce 22,6 % respondentů trpělo sezónními depresemi, dalších 19,6 % vykazovalo ztrácení zájmu o věci, dosud příjemné. Pouhých 6,4 % respondentů se s těmito příznaky navštívilo

⁸⁰ Наказ про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги. *Законодавство України* [online]. 2018 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-18#n10>

⁸¹ Наказ про затвердження Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу. *Законодавство України* [online]. 2018 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0347-18>

⁸² Щорічне дослідження. *Індекс здоров'я. Україна* [online]. 2016 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <http://health-index.com.ua/reports>

lékaře, což je dost malý podíl. Příznivým výsledkem však je to, že celková spokojenost Ukrajinců s reformy v oblasti zdravotnictví v roce 2018 vzrostla do 40 % oproti roku 2017, kdy podíl spokojených osob činil pouze 22 %, v roce 2016 dokonce 15 %.⁸³

Nehledě na to, že zdravotnické reformy zatím pokračují ve svém skutečném uplatnění, je vidět obecný růst spokojenosti ukrajinských občanů v porovnání s předchozími lety.

5.4 Náboženské změny a tradiční duchovní hodnoty

Stále probíhající evropská integrace zřejmě se dotkla i náboženství a duchovních hodnot Ukrajinců, kteří se po dlouhou dobu nacházeli pod vlivem Ruska. Vznik ukrajinské státnosti rozdělil křesťanskou církev na dva patriarcháty, v nichž hlavní místo zaujímal ruský patriarchát. Tento faktor jako jeden z několika způsobil náboženské rozdělení v názorech a myšlenkách velkého procenta věřících osob na Ukrajině.

Ukrajinská vláda, mediální sektor a veřejné instituce se v tomto ohledu zaměřily na komplexní kampaň ve směru derusifikace, jejímž cílem je zformovat protiruské veřejné mínění. Tady je důležité podotknout, že ozbrojený konflikt na Donbasu byl způsoben nejen sociálně-ekonomickými faktory, ale i faktory náboženskými, které vedly k ideologické konfrontaci mezi ruským pravoslavím a ukrajinskými vlastenci. Převrat v únoru roku 2014 se ukázal jako výsledek duchovních a mentálních rozporů mezi Ukrajinci, z nichž jedna část podporuje proruský vývoj ukrajinského politického systému, zatímco druhá se snaží prolomit vztahy s Ruskem a stát se součástí západního liberálního světa.⁸⁴

Jednou z příčin, která pobídla ukrajinské obyvatele přehodnotit své náboženské postavení bylo právě sblížení Ukrajiny s EU, kde každá země má vlastně uznanou církev, jelikož otázka rozdělení moskevského a kyjevského patriarchátu dlouhou dobu ani nevznikala. Za počáteční rozhodovací bod v této situaci bylo možné považovat označení „*tomos*“ na autokefalii nezávislé pravoslavné církve Ukrajiny, které fakticky

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ КРАВЦОВ, Дмитрий. "Крестный путь" русского православия на Украине в условиях современной дискриминационной дерусификации и антироссийской пропаганды. Москва: Российская академия народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (РАНХиГС). [online]. 2017, с. 164, 169. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/krestnyy-put-russkogo-pravoslaviya-na-ukraine-v-usloviyah-sovremennoy-diskriminatsionnoy-derusifikatsii-i-antirossiyskoj-propagandy>

znamenal potvrzení nezávislosti Ukrajiny.⁸⁵ Vůdce krymských Tatarů Mustafa Džemilov obdržení *tomosu* okomentoval následně: „*Jsou to přetržené řetězy, které přes 400 let poutaly Ukrajinu k Ruské říši. Uběhnou stovky let, ale tento den a tato událost budou uvedeny v učebnicích. To je obrovské vítězství a plod úsilí mnoha lidí*“.⁸⁶

I přes velké množství rozporů a nesouhlasu Ukrajina získala vlastní uznanou církev, která bude napomoci konsolidaci ukrajinského lidu. Církev tak získaly právo zvolit si patriarchát, ke kterému se chtějí připojit a věřící lidé obdrželi možnost definovat vlastní priority a duchovní hodnoty.

⁸⁵ США официально отреагировали на получение Украиной Томоса. Українська правда [online]. 10.1.2019 [cit. 2019-09-23]. Dostupné z: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2019/01/10/7203475/>

⁸⁶ "Разорванные узы": Джемилев объяснил историческое значение Томоса для Украины. *Unian* [online]. 2019 [cit. 2019-04-08] Dostupné z: <https://www.unian.net/politics/10401162-razorvannye-uzy-dzhemilev-obyasnil-istoricheskoe-znachenie-tomosa-dlya-ukrainy.html>

6 Transkulturní reflexe

Vzhledem k tomu, že tato bakalářská práce spadá pod obor transkulturní komunikace, je důležité ji zařadit do transkulturní perspektivy. Před tím, než přistoupíme k transkulturní reflexi této bakalářské práce, je potřeba vysvětlit samotný pojem *transkulturní*. Pracujeme tedy s předponou *trans*, která je spojená se substantivem *kultura*.⁸⁷ Předpona *trans* přenáší pojem “kultura” do specifické roviny.⁸⁸ Dá se hovořit o tom, že tuto samotnou předponu lze definovat jako „přesah”. Tudiž pojem „*transkulturní*” znamená přesahování mezi jednotlivými kultury. “Předpona “*trans*” se snaží poukázat na transcendentní rozměr nějaké skutečnosti, v našem případě to je kultura”.⁸⁹ Transkulturalita je součástí kultury, může přesahovat kulturu, zároveň může být přítomná i nepřítomná v kultuře.⁹⁰ Dále budeme definovat pojem „kultura”. Jelikož existuje dostatečné množství definic pojmu “kultura”, použijeme definice od Františka Burdy, který pojímá kulturu v obecném pojetí jako „*neustále probíhající proces sociálního konstruování, který v sobě obsahuje určitá strukturální schémata neboli vnitřní mechanismy konstruování*“.⁹¹ Nicméně autor zdůrazňuje, že při definování pojmu transkulturní pojem kultura se stává dynamickým mechanismem nebo adaptační strategií přizpůsobení se člověka na prostředí. V tomto smyslu kultury jsou podle autora umělé a jsou vytvořené člověkem.

Burda propojuje kulturu s teorií sociální konstrukce reality od Bergera a Luckmanna a uvádí, že kultura či kultury se vyvíjejí jako „*sociální konstrukty v přímé a nepřímé závislosti na interakcích, uvnitř kterých dochází k formování symbolického světa a následnému prolínání sociálního světa s intersubjektivními světy jednotlivých sociálních aktérů*“.⁹² V tomto ohledu sociálním světem se stává ukrajinská komunita a socium, zatímco jednotlivými sociálními aktéry, které ve většině případů určují směr, jímž tato komunita postupuje, jsou ukrajínští politici. Tím pádem lze hovořit o jasné souvislosti mezi kulturní a politickou stránkou transkulturality.

⁸⁷ BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studie demokracie a kultury, s. 30.

⁸⁸ Tamtéž, s. 30.

⁸⁹ Tamtéž, s. 30.

⁹⁰ Tamtéž, s. 43.

⁹¹ BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 22.

⁹² Tamtéž.

Potenciál transkulturního rozměru ve vztahu k evropské integraci se odráží především v hluboké transformaci základních kulturních a sociálních institucí, veřejné struktury, vlastností a dynamiky kulturně-sociálních procesů, určujících nejen transformaci ukrajinské identity, ale i konvergující její základ a celkovou konfiguraci vůči dříve vybudované společnosti evropské. Tato transformace se projevuje ve sbližení kultur, jejímž dobrým příkladem je vznik suržyku, tedy smíšeného jazyka, který se objevil na základě ruštiny a ukrajinštiny. Jinou transformací, jež má transkulturní potenciál, je dlouhodobá existence jediné ruské a ukrajinské pravoslavné církve. Stejně tak se transkulturalita projevuje v nahrazení postsovětského dědictví a v přímém provádění politických činů: buď nevinná dekomunizace a derusifikace v podobě povinné výuky v ukrajinštině na středních školách, nebo v podobě zuřivých protestních demonstrací v letech 2013-2014. Přitom klasické pochopení procesů evropské identifikace a ztotožňování není vždy schopné pokrýt všechny trendy transformace kultury, způsobené na jedné straně procesy globalizace a na straně druhé fragmentací společnosti.

Současný svět je vnímán jako globální vesnice, kde dochází ke styku různých kultur mezi sebou.⁹³ Kromě toho, život v dnešní západní společnosti implikuje setkání s jinakostí. Mnoho lidí obývá stejný geografický prostor, ale uznává odlišné náboženství, má jinou národnost a také používá jiné jazyky. Existovat v různorodém společenství není zcela jednoduché. Aby nedocházelo ke vzájemným nepochopením mezi kulturami, využíváme transkulturní přístup, který se pokouší o řešení konfliktů mezi kulturami. Často se týká konfliktů mezi majoritní a minoritní společností.⁹⁴ Ani Ukrajina v tom není výjimkou, pro kterou se dlouhodobé partnerství bok po boku s Ruskem stalo potlačujícím faktorem v otázce formování vlastní kultury, mající vlastní tradice a kulturní zvyky, ale především hodnoty a přesvědčení, jež jsou v současné době stále bližší hodnotám evropským.

Z hlediska transkulturního přístupu je však důležitý sociální a politický dialog mezi dvěma nebo více zeměmi na základě historických zkušeností, pomocí kterého lze vyřešit jakoukoli spornou situaci mezi kulturami, což se zjevně projevuje v závislosti Ukrajiny na Rusku, ale současně s tím i v aspiraci k Evropské unii. Proto transkulturní přístup zdůrazňuje, že dialog navzdory kultuře může existovat, že se dá komunikovat i

⁹³ BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studie demokracie a kultury, s. 139.

⁹⁴ SOKOLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress, 2014, s. 63.

přes kulturní rozdíly.⁹⁵ Mlčení mezi znepřátelenými kulturami je zcela horší, protože může vest k násilnému řešení situace oproti dialogu.⁹⁶ Důkazem toho evidentně jsou protestní akce Ukrajinců v průběhu posledních šesti let, Euromajdan, konflikt na Donbasu a anexe Krymu.

Podle Sokolíčkové se s ohledem na jednu z nejtýpčtějších vlastností kultury, jíž je variabilita, pod pojmem transkulturalita rozumí „stav společnosti, v níž se kultury různí, zesložitují, mísí, síťují a hybridizují“.⁹⁷ V souvislosti s tím transkulturalitu lze také chápat jako důsledek vývoje systému v řetězci „mezikulturní interakce – dialog kultur – politický dialog“. Dialog v tomto systému přispívá k tomu, že transkulturalita, která se tyčí nad státními hranicemi, tvoří vlastní nový prostor. Charakteristiku tohoto prostoru poskytuje analýza fenoménu vznikajícího v podmínkách globalizace transkulturního prostoru. Neboť právě fenomén transkulturality odlišný od interkulturní interakce a dialogu kultur, v podmínkách kulturní globalizace se realizuje prostřednictvím takových univerzálností jako transkultura, transkulturalita, transkulturní proces, transkulturní interakce a transkulturní prostor.⁹⁸

Lze hovořit o tom, že historické spojení ukrajinské a ruské kultury neslo rysy spíše interkulturní vazby. Za první interakce Ruska a Ukrajiny v sociální oblasti je definována jednotnými kulturně-historickými kořeny a do značné míry jednotným informačním prostředím. Rusko a Ukrajina po staletí představovaly jednotný stát mající objektivně společnou kulturu. Za druhé kultury obou zemí mají svůj vlastní jedinečný způsob rozvoje, aspirují na exkluzivitu národní pozice a národní perspektivy vlastní kultury. Za třetí rysem obou států je jejich vnitrostátní politická kultura, protože na jejich území žijí různé národy, kmeny a etniky.

Jako druh sociální komunikace interkulturního a mezinárodního prostoru monokulturní komunikace osob se stejným občanstvím je nejtradičnějším a nejfrekvenčnějším procesem, jehož účastníky jsou členové jedné a téže kultury, kteří žijí v jedné zemi (například komunikace mezi Rusy v Rusku, Ukrajinci na Ukrajině, Altajci v Rusku, Tataři na Ukrajině). Tato forma komunikace je nejméně konfliktní, protože

⁹⁵ Tamtéž, s. 23.

⁹⁶ Tamtéž, s. 64.

⁹⁷ SOKOLÍČKOVÁ, Zdenka. *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress, 2014, s. 30.

⁹⁸ BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studie demokracie a kultury, s. 69.

spolupůsobící občané sdílejí společné kulturní hodnoty, pravidla chování, pravidla veřejných zásad, zvyků a tradic. Pro ně je kultura produktem a výsledkem jejich společného, kolektivního života, který slouží jako základ pro sebeidentifikaci společnosti a jejích členů. Zároveň lze hovořit o tom, že snaha Ukrajiny o integraci do evropské kultury, která má být očekávaným výsledkem sociálně-politických změn a transformací, má spíše transkulturní rozměr. Na jedné straně příčinou toho je usilování o vstup Ukrajiny do Evropské unie na úkor ztráty přátelských vztahů s Ruskem jako klíčového faktoru celoevropské bezpečnosti východních postsovětských zemí. Na straně druhé se jedná o získání Ukrajinou výhod převážně ze strany EU, aniž by se jednalo o vzájemné prolínání kulturních vztahů a spolupůsobení pro společné výsledky.

Burda zkoumá pojem transkulturality prostřednictvím užšího definování předpony trans, která poukazuje na transcendentní rozměr kultury. Na základě toho se autor snaží definovat termín transcendence jako něco, co přesahuje vnější svět smyslových a rozumových možností, tedy svět všech jevů a věcí, který vymyká všem systémům a odkazuje k věčnému a absolutnímu bytí.⁹⁹ Z toho vyplývá, že transkulturalita může být chápána jako věc, která „je zde již přítomná a současně ještě není“, tedy je pojmána spíše jako dimenze uvnitř skutečnosti kultury.¹⁰⁰ Na příkladu Ukrajiny tedy transkulturalita odráží sociální zaměřenost ukrajinské společnosti na Evropu, která se zatím neuskutečnila z politicko-právního hlediska, tedy současně ještě není, ale jak bylo popsáno dříve, již je přítomna.

Fenomén transkulturality související s překročením hranic, s migracemi, s kulturní a politickou interakcí, s kosmopolitní reflexí světa se jeví jako symbol otevřenosti multikulturní společnosti v heterogenním světě. Transkulturalita je představena jako nový celkový prostor znalostí a pořadí vztahů slov a věcí (epistémé) nepřijatých do smyslu globálního světonázoru. Zároveň transkulturalita vystupuje jako dynamický institucionální proces pronikání do „těla“ jiné kultury. Transkulturalita je dále spojena s dislokací, se střídáním stanovisek, se změnou lokality a s institucionální difúzí, tedy s procesem „dobyetí místa“ v sociálním prostoru jiné společnosti. Proto není divu, že v mnoha ohledech transkulturní procesy začaly pracovní migrací Ukrajinců ještě na počátku 90. let, kdy po návratu do rodné země ukrajinští pracovníci mohli prokazovat

⁹⁹ Tamtéž, s. 30-31.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 43.

určité změny v názorech a principech, přikloněných k evropským. Fenomény vznikající při komunikaci v rámci transkulturality jsou nejednoznačné, protože každý případ je unikátní a záleží na výchozích podmínkách každé země, a vyžadují zvláštní analýzu, neboť ničí představení o moderní institucionální a kulturní dynamice společností, ustavené včetně toho v teoriích multikulturalismu.¹⁰¹

Zdá se, že fenomén transkulturality je předmětem poststrukturální a postkoloniální vize světa, zdůrazňujícího deteritorializaci, rozdíl a setkání s něčím jiným jakožto i kulturou něčeho jiného. V menší míře v současné době je zkoumán institucionální „řez“ transkulturního bytí a vznik mnoha monokultur ve mnohokulturním prostředí. Pokud transkulturalita je fenomén globalizace, pak transkulturace podporuje kulturní identifikaci (ztotožnění Ukrajiny s evropskou zemí), transkulturní proces zajišťuje vnímání hodnoty regulátorů globální kultury (uznání a přijetí evropských hodnot a principů) a transkulturní prostor se stává ambivalentním útvarem zahrnujícím prvky zároveň dvou zemí, ve kterém dialog kultur přerůstá v politický dialog a stává se ambivalentním jevem, jenž svědčí o překračování vnějších a vnitřních kultur (jednání o perspektivách integrace Ukrajiny do EU od období Leonida Kučmy až po Petra Porošenka a Volodymyra Zelenského).

Realizace transkultury v kontextu transkulturního prostoru se zdá být jako sféra existence tří typů kultur: vnitřní kultury, vnější kultury a bilingvální kultury. Pokud se vnější a vnitřní kultura odhalují v kontextu kulturního dialogu, pak lze předpokládat, že bilingvální kultura je reflexe politických, ekonomických, kulturních, sociálních procesů a jevů. Tím pádem transkulturní prostor, který se rodí v přítomnosti, vytváří nové reality, jež se stávají objekty přemýšlení o budoucnosti.

Dále také vedle pojmu transkulturality vzniká pojem transkulturní komunikace, při které dochází k procesu „překračování hranic“ od jedné kulturní jednoty ke druhé. Dobrým příkladem transkulturní komunikace může být Asociační dohoda mezi Ukrajinou a Evropskou unií a stejně tak i situace, které působily jako překážky k jejímu podepsání. Důležité je zde také uvést, že předpokladem transkulturní komunikace je jistá míra

¹⁰¹ Tamtéž, s. 58-59.

kulturního relativismu, který zdůrazňuje jedinečnost každé jednotlivé kultury, což znamená, že „každá kultura je svébytná a žádná kultura není nadřazená jiné”.¹⁰²

Předmětem zkoumání transkulturní komunikace jsou otázky „Kdo jsem já a kdo jsou ty jiné, se kterými se setkávám a je poznávám?”. Filosofická antropologie pokládá obecnější otázku: „Kdo je člověk?”.¹⁰³ Vzhledem k tomu, že se do Evropy každoročně proudí 1,7 milionu imigrantů, proměna evropského kulturního prostředí je nevyhnutelná. Čím dál tím více je zřejmé, že je nutné vytvořit univerzální přístup, na jehož základě by bylo možné pracovat s nově přicházejícími lidmi bez dramatické proměny kulturního prostředí Evropy. Dnešní Evropané se cítí být ohrožení kvůli přílivu imigrantů, jelikož jejich domovský stát neposkytuje podmínky pro důstojný život.¹⁰⁴ Nicméně kromě toho jsou státy, které stále chtějí být součástí Evropské unie (jako třeba Ukrajina nebo Srbsko) a přitom každý stát – ať už je evropský nebo je považován za třetí zemi – má svou kulturu, své tradice a svůj jazyk. Bohužel, stávající formy multikulturalismu, které byly prosazovány v rámci Evropské unie se neosvědčily.¹⁰⁵ Pro přijetí nového člena do řad EU je důležité vzájemné respektování kulturních hodnot, zákonů, pravidel. Jen tehdy je možná adekvátní spolupráce mezi oběma stranami.

¹⁰² SOKOLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress, 2014, s. 63.

¹⁰³ Tamtéž, s. 65.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 65.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 65.

7 Metodologie výzkumu

7.1 Cíl výzkumu

Cíl provedeného výzkumu navazuje na cíl bakalářské práce a zkoumá, zda obyvatelé Ukrajiny pociťují a vnímají nějaké změny v otázce integračních procesů, kterých se podařilo dosáhnout v průběhu posledních několika let oproti minulosti. Zároveň se během výzkumu zjišťovalo, zda se odehrály nějaké zásadní změny po Revoluci důstojnosti v roce 2014. Dílčími cíli práce je získat odpovědi na výzkumné otázky, které se týkaly názorů respondentů na integrační procesy na Ukrajině.

Na základě stanovených výzkumných otázek je možné vytvořit dílčí výzkumné cíle.

<i>Hlavní cíl</i>	<i>Dílčí cíl</i>	<i>Dílčí cíle druhé řády</i>	<i>Indikátory</i>
Analýza postoje ukrajinské společnosti k otázkám procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie	C I. Z hlediska respondentů zjistit, jaké jsou výhody a nevýhody členství v Evropské unii z pohledu běžných občanů.	C I. 1 Z hlediska respondentů zjistit, jaké jsou výhody členství Ukrajiny v Evropské unii z pohledu běžných občanů. C I. 2 Z hlediska respondentů zjistit, jaké jsou nevýhody členství Ukrajiny v Evropské unii z pohledu běžných občanů.	Pozitiva a negativa obecně, dynamické faktory (proměnlivé v čase faktory po vstupu Ukrajiny do EU obecně)
	C II. 2 Z hlediska respondentů zjistit, jaké negativní dopady bude mít členství Ukrajiny v Evropské unii.	C II. 1 Z hlediska respondentů zjistit, jaké pozitivní dopady bude mít členství Ukrajiny v Evropské unii. C II. 2 Z hlediska respondentů zjistit, jaké negativní dopady bude mít členství Ukrajiny v Evropské unii.	Pozitiva a negativa dopadů obecně, statické faktory (neměnné v čase faktory po vstupu Ukrajiny do EU obecně)
	C III. Z hlediska respondentů zjistit, jak se změnil postoj ukrajinského obyvatelstva k Evropské unii po Revoluci důstojnosti.	C III. 1 Z hlediska respondentů zjistit, zda se postoj ukrajinského obyvatelstva k Evropské unii po Revoluci důstojnosti změnil pozitivně. C III. 2 Z hlediska respondentů zjistit, zda se postoj ukrajinského obyvatelstva k Evropské unii po Revoluci důstojnosti změnil negativně.	Pozitiva a negativa obecně, hodnocení historických událostí.
	C IV. Z hlediska respondentů zjistit, jaké změny v období dosavadního	C IV. 1 Z hlediska respondentů zjistit, jaké změny v období dosavadního průběhu integrace vnímají ukrajinští obyvatelé v úrovni kultury.	Dynamické faktory, hodnocení změn ve třech klíčových

	průběhu integrace vnímají ukrajinští obyvatelé v úrovni kultury, vzdělávání a medicíny.	<p>C IV. 2 Z hlediska respondentů zjistit, jaké změny v období dosavadního průběhu integrace vnímají ukrajinští obyvatelé v úrovni vzdělávání.</p> <p>C IV. 3 Z hlediska respondentů zjistit, jaké změny v období dosavadního průběhu integrace vnímají ukrajinští obyvatelé v úrovni medicíny.</p>	oblastech.
	C V. Z hlediska respondentů zjistit, jak se změnila kvalita osobního a společenského života během procesu integrace.	<p>C V. 1 Z hlediska respondentů zjistit, jak se změnila kvalita osobního života během procesu integrace.</p> <p>C V. 2 Z hlediska respondentů zjistit, jak se změnila kvalita společenského života během procesu integrace.</p>	Hodnocení změn z osobního a společenského hlediska.
	C VI. Z hlediska respondentů zjistit, jakých změn se po dokončení procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie obyvatelstvo obává.	-	Potenciální negativní důsledky
	C VII. Z hlediska respondentů zjistit, jaké jsou vyhlídky v problematice zlepšení pracovních podmínek a jak se případné změny podepíší na zastavení ekonomické migrace.	<p>C VII. 1 Z hlediska respondentů zjistit, jaké jsou vyhlídky v problematice zlepšení pracovních podmínek.</p> <p>C VII. 2 Z hlediska respondentů zjistit, jak se případné změny podepíší na zastavení ekonomické migrace.</p>	Potenciální pozitivní důsledky.
	C VIII. Z hlediska respondentů zjistit, jak vnímá ukrajinské obyvatelstvo média a jejich roli při ovlivňování veřejného mínění v otázkách integrace.	<p>C VIII. 1 Z hlediska respondentů zjistit, zda ukrajinské obyvatelstvo vnímá média a jejich roli při ovlivňování veřejného mínění v otázkách integrace pozitivně.</p> <p>C VIII. 2 Z hlediska respondentů zjistit, zda ukrajinské obyvatelstvo vnímá média a jejich roli při ovlivňování veřejného mínění v otázkách integrace negativně.</p>	Hodnocení médií, hodnocení potenciálu mediálního vlivu.
	C IX. Z hlediska respondentů zjistit, jak se	C IX. 1 Z hlediska respondentů zjistit, zda se během procesu integrace postoj k náboženství mění pozitivně.	Pozitiva a negativa obecně, způsob

	během procesu integrace mění postoj k náboženství a jak se daří zachovávat tradiční duchovní hodnoty.	C IX. 2 Z hlediska respondentů zjistit, zda se během procesu integrace postoj k náboženství mění negativně. C IX. 3 Z hlediska respondentů zjistit, jak se daří zachovávat tradiční duchovní hodnoty.	zachování statických historicky vybudovaných procesů.
--	---	--	---

7.2 Metoda výzkumu a výzkumná strategie

Metodou výzkumu pro tuto bakalářskou práci byl zvolen kvalitativní výzkum, jehož základem nejsou statistické údaje či jiné číselné ukazatele, ale analýza časových řad a ověření teoretických poznatků získaných z elektronických zdrojů na základě provedených rozhovorů. Výzkum se tedy týká pochopení lidských vztahů, zaměřenosti společenských hnutí a organizací, jednotlivých postojů ukrajinských občanů a politických vyjádření ohledně budoucnosti a perspektiv integrace země do Evropské unie. Jeho cílem je objasnění chování ukrajinských občanů, chápání důvodů vytvoření názorů na evropské perspektivy a formování vědeckého základu pro zvolené téma.

Kvalitativní výzkum provedený v této práci má za úkol porozumět vybrané problematice, správně zanalyzovat a vyhodnotit získané výsledky, tedy objektivně a nezávisle interpretovat údaje poskytnuté respondenty, aniž by došlo k zařazení našich subjektivních myšlenek do závěrů práce. Vzhledem k tomu do popředí vyvstává otázka abstraktního myšlení, které by mohlo pomoci provést kritickou analýzu informací. Zároveň by se nemělo zapomenout na vnímavost sociálních událostí a přístup k projednání údajů na základě dříve získaných znalostí. Důležité také je, aby tazatel v procesu polostrukturovaného rozhovoru měl dostatečně rozvinuté komunikační schopnosti a byl schopný správně vysvětlit respondentům původní záměr otázky či její podstatu.

7.3 Charakteristika respondentů a volba výzkumného souboru

Rozhovory s respondenty byly provedeny na základě předběžné domluvy a konaly se v neutrálních místech, aby nedošlo k ovlivnění názorů dotázaných osob vnějším prostředím. Ve většině případů to byla neformální setkání s krátkou procházkou či posezením v kavárně, kde respondentům bylo nabízeno zamýšlet nad položenými

otázkami. Všichni respondenti byly ochotni odpovědět na dotazy a dva z nich dokonce i řekli, že se velmi těšili na rozhovor.

První dotázanou respondentkou byla kamarádka autorky bakalářské práce, která se ochotně zapojila do provedeného výzkumu - Oksana Janok. Ta v současné době pracuje v oblasti medicíny. Předpokládalo se, že její pohled na integraci Ukrajiny do EU bude spíše příznivý, protože se zpravidla očekává, že mladí lidé vnímají veškeré změny pozitivněji. Druhou respondentkou je podnikatelka ve sféře služeb Valentyna Talimončuk a třetím respondentem je Ing. Denys Moroz, který je zaměstnancem ve společnosti „Swisspan by Sorbes“. Před provedením výzkumu byl předpoklad, že názor druhé respondentky na procesy integrace může být ovlivněn jejím vnímáním změn z hlediska obchodování a podnikání jako potenciálu pro rozšíření svých služeb či otevření nových trhů. Stejně tak názor třetího respondenta, jak se předpokládalo, se opíral o změny, které se mohou dotknout zaměstnaných Ukrajinců středního věku. Poslední ze čtyř respondentů byla Mgr. Ludmyla Meščerjakova, která působí na Ministerstvu zdravotnictví Ukrajiny. Respondenti, kteří se zúčastnili výzkumu, jsou zaznamenáni v následující tabulce.

Tabulka 1. Respondenti

Označení	Respondent(ka)	Pohlaví	Specializace
R1	Oksana Janok	Žena	Zaměstnaná osoba v oblasti medicíny (farmacie)
R2	Valentyna Talimončuk	Žena	Podnikatelka
R3	Denys Moroz	Muž	Zaměstnaná osoba ve společnosti Swisspan by Sorbes
R4	Ludmyla Meščerjakova	Žena	Zaměstnaná osoba na Ministerstvu zdravotnictví Ukrajiny

Zdroj: vlastní zpracování

7.4 Popis organizace a průběhu výzkumu

Zpracování této bakalářské práce bylo doprovázeno provedením kvalitativního výzkumu s pomocí polostrukturovaného rozhovoru za účasti 4 respondentů. Rozhovory byly provedeny v průběhu března až května roku 2019. Hlavní podmínkou pro výběr

respondentů bylo dosažení určité věkové hranice, tedy dotázané osoby měly být starší 18 let. Rozhovory se konaly na základě předběžné domluvy a každý z respondentů měl odpovědět celkem na 9 otázek, které byly zaměřeny na ústřední téma práce, tj. postoj ukrajinské společnosti k otázkám procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie. Pro zachování autenticity rozhovorů byly výpovědi respondentů upraveny pouze gramaticky, ze stylistické a obsahové stránky informace zůstaly ve své původní podobě.

Respondenti byli předem seznámeni s podmínkami provedení výzkumu a s využitím informací. Otázky byly položeny v předem připraveném pořadí od 1 až po 9, přičemž v případě stručných odpovědí tazatelka pokládala doplňující otázky.

Subjektivní výběr respondentů umožnil získat informace od čtyř Ukrajinců ve věkové kategorii 22 až 45 let. Oslovily jsme dotázané osoby, znaly jsme se však s nimi i předtím. Subjektivní volba ale nebyla spojena s náhodným oslovením ukrajinských občanů. Jednalo se o výběr lidí, kteří se zajímají o integrační problematiku a mají přehled o současném dění v politickém, ekonomickém a sociálním životě Ukrajiny. Právě proto se zaměřovala spíše na mladé lidi, kteří oproti starší generaci často mají zcela odlišný názor na budoucí perspektivy Ukrajiny, její spolupráci s Evropskou unií a ustoupení od těsných vztahů s Ruskem.

7.5 Polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami a etika rozhovoru

Jak uvádějí Šimková a Zajíc, polostrukturovaný rozhovor je rozhovorem zčásti vedeným podle předem připraveného scénáře a zčásti spontánně.¹⁰⁶

Podle Jedličky, Kotěte a Slavíka polostrukturovaný či částečně standardizovaný rozhovor „*má pevnou strategii a značně uvolněnou taktiku*“. Tato metoda výzkumu se vyznačuje následujícím postupem. Nejprve tazatel vytváří plán, pomocí kterého lze udržovat určitý řád a probírat všechny položky, jež jsou důležité pro konečné vyhodnocení. Přitom tazatel disponuje částečnou formulační volností, která mu dovoluje individuálně přistupovat ke každému respondentovi a tím navozovat větší spontaneitu. Při polostrukturovaném rozhovoru se také zdůrazňuje a respektuje citové

¹⁰⁶ ŠIMKOVÁ, Svatava; ZAJÍC, Jiří. *Na křižovatce kultur, aneb, Romové, Vietnamci a Číňané mezi námi*. Praha: NIDM - Národní institut dětí a mládeže, 2010. ISBN 978-80-86784-91-5, s. 5.

rozpoložení dotázané osoby či případný zájem o rozsáhlejší pojednání o téma nějaké otázky. Lepší spolupráce při rozhovoru je také zajištěna vnímáním možných věkových rozdílů mezi tazatelem a respondentem a pocitem většího akceptování, respektování a partnerství. Specifikem tohoto druhu rozhovorů je však to, že je časově náročný, a to jak z hlediska organizace, tak i provedení a vyhodnocení.¹⁰⁷

Kvalitativní výzkum provedený v praktické části této práce využíval právě metodu polostrukturovaného rozhovoru, a to za účelem redukování výrazné odlišnosti své struktury. Zároveň se bral v úvahu i etický aspekt provedení rozhovoru, protože respondentům bylo předem řečeno, že výsledky výzkumu a jejich zveřejnění v bakalářské práci nebudou mít žádný zásah do jejich osobního života a budou sloužit pouze pro zpracování relevantních nezkreslených závěrů.

7.6 Struktura otázek

Pro získání plnohodnotných a obsahových názorů respondentů na zvolenou problematiku během výzkumu bylo položeno devět otázek, které byly předem definovány a konzultovány s vedoucím bakalářské práce. V případě, že dotázaná osoba nemohla zcela jasně na otázku odpovědět nebo jí nerozuměla, jsme se pokoušeli položit několik dodatečných podotázek, jež by mohly dostupněji objasnit podstatu dotazu. Zároveň důraz byl kladen na neutrální položení otázek, aby respondenti nebyli náhodně ovlivněni cizím názorem nebo aby se nesnažili vypadat ve svých odpovědích „v lepším světle“. Vždy se usilovalo o to, aby bylo možné respondenty nasměrovat tak, aby otázku pochopili co nejlépe. Někteří z dotázaných přitom na otázky odpovídali rozsáhleji než ostatní.

Zvláště lze probrat obsah jednotlivých otázek, které na respondenty působily jak pozitivně, tak i negativně. První otázka zkoumala, jaké jsou podle názorů respondentů výhody a nevýhody členství v Evropské unii z pohledu běžných občanů. Specifikem této otázky bylo, že se jednalo o názor respondentů, jenž by se měl zakládat na hodnotách pro většinu ukrajinských občanů i pro lidi určité věkové skupiny a sociální třídy, ke které patří dotázaný respondent. To znamená, že respondenti by měli přemýšlet o všeobecně lidských potřebách ukrajinských občanů, které mohou být splněny, či

¹⁰⁷ JEDLIČKA, Richard; KOŤA, Jaroslav; SLAVÍK Jan. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada, 2018. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0586-1, s. 385.

naopak splněny nebudou v procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie. Ve svých odpovědích se dotázané osoby soustředily především na stručný popis jednotlivých výhod a nevýhod, ale někteří respondenti uváděli i možné integrační důsledky.

Druhá otázka zkoumala, jaké dopady na obyvatele Ukrajiny bude mít členství země v Evropské unii. Správné formulování této otázky poskytlo respondentům možnost vytvořit vlastní nezávislý názor a přijít na to, zda dopady integrace Ukrajiny do EU budou pozitivní, negativní, neutrální nebo nulové. Zajímavé je, že většina zkoumaných respondentů v integraci viděla potenciál k příznivému dopadu zejména v kulturní a sociální oblasti.

Třetí položená otázka vyžadovala od respondentů alespoň stručné znalosti historického dění současné Ukrajiny a konkrétně události, která získala název Revoluce důstojnosti. V otázce se zkoumalo, jak se změnil postoj ukrajinského obyvatelstva k Evropské unii po této revoluci. Dvě dotázané osoby na otázku poskytly pouze krátké odpovědi, ostatní se vyjádřily o něco obsáhleji.

Čtvrtá otázka byla založena na teoretických poznacích, které byly shrnuty v průběhu zpracování teoretické části bakalářské práce. Jednalo se především o změny v oblasti kultury, medicíny a vzdělávání, které ukrajinští obyvatelé vnímají v období dosavadního průběhu integrace. Stejně jako při odpovědi na první otázku respondenti nejčastěji uváděli stručný popis jednotlivých změn z každé sféry.

Dopad integračních procesů na kvalitu osobního a společenského života z pohledu ukrajinských občanů se zjišťoval v páté otázce polostrukturovaného rozhovoru. Následná otázka měla za úkol prozkoumat, jakých změn po dokončení procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie se obyvatelstvo obává. Během odpovědi na tuto otázku mnozí respondenti uváděli, že jejich obavy jsou spojeny především s možným zvýšením cen, s nedostatečně vysokými životními standardy a s konkurencí na trhu práce.

Sedmá otázka polostrukturovaného rozhovoru se zaměřovala konkrétně na ukrajinský trh práce a zkoumala, jaké jsou podle názorů respondentů vyhlídky v problematice zlepšení pracovních podmínek. Zároveň se v této otázce zjišťovalo, jak se tyto případné změny projeví na zastavení ekonomické migrace. S ohledem na to, že několik zkoumaných respondentů jsou lidé staršího věku, předpokládalo se, že budou moci

poskytnout odpověď na tuto otázku na základě vlastní zkušenosti či zkušenosti svých příbuzných.

Otázka číslo osm měla za cíl odhalit, jak média ovlivňují názory respondentů na problematiku integrace Ukrajiny do Evropské unie. Cílem tohoto dotazu bylo získat informace ohledně toho, zda dotázané osoby vnímají určitou zaměřenost médií pro či proti integračním procesům. Důležité přitom bylo pochopit, zda respondenti o této zaměřenosti vědí nebo ne.

S ohledem na významné náboženské změny a tradiční duchovní hodnoty, k nimž došlo v roce 2014, poslední otázka rozhovoru zkoumala, jak se během procesu integrace mění postoj k náboženství a jak se ukrajinským obyvatelům daří zachovávat tradiční duchovní hodnoty. Samotné odpovědi respondentů se téměř ve všech otázkách lišily časovou délkou, dokonce u některých respondentů se shodovaly názory a odpovědi na některé otázky. Na jiné však byly zase zcela odlišné.

7.7 Analýza a interpretace získaných výsledků

- **C I. 1** Z hlediska respondentů zjistit, jaké jsou výhody členství Ukrajiny v Evropské unii z pohledu běžných občanů.
- **C I. 2** Z hlediska respondentů zjistit, jaké jsou nevýhody členství Ukrajiny v Evropské unii z pohledu běžných občanů.

Mezi odpovědi respondentů na otázku **C I. 1** byly zaznamenány následující shody:

- **Přijetí evropských norem**
- **Zlepšení životní úrovně**
- **Přiliv zahraničních investic**

Z odpovědí respondentů R1 a R4 vyplynulo, že přijetí evropských norem, tedy demokratických standardů, jimiž jsou třeba náležitá činnost soudů a ochrana lidských práv, lze považovat za jednu z hlavních výhod členství Ukrajiny v EU.

Respondenti R1 a R3 také poznamenali, že se v případě členství bude jednat o takové výhody jako je zlepšení životní úrovně, tj. obecné zlepšení kulturní, sociální a ekonomické stránky Ukrajiny.

Příliv zahraničních investic čili přilákání zahraničních investorů za výhodu označili respondenti R2 a R3, podle nichž dojde k postavení nových továren a závodů na Ukrajině, tedy k vzniku nových pracovních míst, zvýšení mezd na evropskou úroveň.

Pomocí otázky **C I. 2** se dále zjistilo, jaké jsou nevýhody členství Ukrajiny v Evropské unii z pohledu běžných občanů, a to:

- **Nutnost přizpůsobení se podmínkám diktovanými EU**
- **Dvojité standardy**

Jak uvádí R2, „*bude-li Ukrajina členem Evropské unie, Evropský parlament bude zasahovat do ukrajinské legislativy a diktovat svá pravidla*“. To znamená, že lze připustit případné zvýšení cen hlavně potravin, což nebude odpovídat dřívější cenové politice a zejména mzdám.

O dvojitých pravidlech hry s Evropskou unií mimo R2 mluví také R3, podle něhož nejen běžní občané, ale i podniky „*budou nuceny hrát podle nových pravidel, což může vést k nahrazení ukrajinské výroby zahraniční, které nebudou moci konkurovat*“. R4 navíc k tomu pokládá otázku „*budeme-li mít stejně kvalitní potraviny, zdravotnické výrobky a podobně, jako v rozvinutějších zemích Západu?*“.

Při shrnutí odpovědí na dílčí výzkumnou otázku č. 1 lze poznamenat, že současně s významnými výhodami, které očekávají Ukrajinu po vstupu do EU, jako například zlepšení životní úrovně, je možné také dopustit výskyt neméně důležitých nevýhod, mezi kterými jsou dvojité standardy a změny politických a ekonomických pravidel.

- **C II. 1** Z hlediska respondentů zjistit, jaké pozitivní dopady bude mít členství Ukrajiny v Evropské unii.
- **C II. 2** Z hlediska respondentů zjistit, jaké negativní dopady bude mít členství Ukrajiny v Evropské unii.

Respondenti poskytli možnost vyřazení následujících kategorií v otázce **C II. 1**:

- **Dodržování pravidel/zákonů**
- **Větší zodpovědnost ze strany běžných občanů a státních orgánů**

Podle R1 dojde k základní kontrole dodržování pravidel, kterými jsou třeba pravidla silničního provozu. To stejné zmiňuje i respondent R4. Podle R3 selepší i svrchovanost práva na Ukrajině.

Větší zodpovědnost ze strany běžných občanů podle R3 se projeví v získání znalostí během pracovních a turistických cest do vyspělých zemí, jež poskytnou vysokou úroveň řízení v různých oblastech činnosti. Zodpovědnost ze strany státních orgánů se bude projevovat ve snížení korupce, efektivní práci soudů a donucovacích orgánů.

Poté v otázce **C II. 2** se také zjistilo, jaké negativní dopady bude mít členství Ukrajiny v Evropské unii:

- **Změna mentality lidí**

Podle respondenta R2 „dojde k porušení kulturní integrity a k pronikání proevropských názorů do života Ukrajinců, což by mohlo ovlivnit budoucí generaci dětí a jejich výchovu“. R4 také zdůrazňuje, že jedním z negativních dopadů členství Ukrajiny v EU se může stát nepřizpůsobení ukrajinských občanů pravidlům života v EU, tedy projev mentální nezpůsobivosti.

Shrnutí odpovědí na výzkumnou otázku č. 2 umožňuje hovořit o tom, že dopady členství Ukrajiny v Evropské unii mohou mít jak pozitivní, tak i negativní výsledky. K pozitivním lze tedy zařadit především společenské dodržování pravidel a zákonů, zatímco k negativním patří zejména mentální nezpůsobivost.

- **C III. 1** Z hlediska respondentů zjistit, zda se postoj ukrajinského obyvatelstva k Evropské unii po Revoluci důstojnosti změnil pozitivně.
- **C III. 2** Z hlediska respondentů zjistit, zda se postoj ukrajinského obyvatelstva k Evropské unii po Revoluci důstojnosti změnil negativně.

U otázky **C III. 1** byly identifikovány následující kategorie:

- **Změna k lepšímu**
- **Vybudování proevropského směru**

Respondenti R1, R2 a R3 společně poznamenali, že se po Revoluci důstojnosti změnila mentalita lidí a „v podvědomí si každý již vybuřoval myšlenku vstupu do EU, které se nechce vzdát“ (R1). Respondentka R2 uvádí, že „tato revoluce byla počátkem

proevropských změn v lidech“. O pozitivních změnách R3 zmiňuje zejména v otázce přehodnocení svého názoru na Evropskou unii a v kladnějším přijetí perspektivy členství Ukrajiny v EU. Uvést je možné také odpověď R4, podle které *„Revoluce důstojnosti byla dána především skutečností, že lidé hájili evropské hodnoty“*.

Zajímavým výsledkem je identifikace žádné kategorie u otázky **C III. 2**, protože mezi získanými odpověďmi od respondentů nebyly zaznamenány žádné negativní důsledky Revoluce důstojnosti.

Při shrnutí cíle lze podotknout, že postoj ukrajinského obyvatelstva k Evropské unii po Revoluce důstojnosti se změnil jednoznačně k lepšímu.

- **C IV. 1** Z hlediska respondentů zjistit, jaké změny v období dosavadního průběhu integrace vnímají ukrajinští obyvatelé v úrovni kultury.
- **C IV. 2** Z hlediska respondentů zjistit, jaké změny v období dosavadního průběhu integrace vnímají ukrajinští obyvatelé v úrovni vzdělávání.
- **C IV. 3** Z hlediska respondentů zjistit, jaké změny v období dosavadního průběhu integrace vnímají ukrajinští obyvatelé v úrovni medicíny.

U otázky **C IV. 1** byly identifikovány následující kategorie:

- **Větší použití ukrajinštiny v běžném životě a ukrajinizace kultury**
- **Kulturní rozvoj na nadnárodní úrovni**
- **Mentální rozvoj**

Větší použití ukrajinského jazyka v každodenním životě je zaznamenáno u R1 a R2. Jako fakt R2 uvádí, že *„byly zavedeny kvóty na ukrajinský jazyk v televizi, v rádiu, v novinách“*, podle R1 *„široce se používá ukrajinština ve společenském dění“*.

O kulturním rozvoji na nadnárodní úrovni zmiňuje hlavně R4, podle níž lze evidovat *„kulturní výměny na úrovni státních a nevládních organizací, například turné ukrajinských umělců po Evropě, dříve tento proud směřoval do Ruska, a naopak cesty evropských umělců do Ukrajiny“*.

Mentální rozvoj je možné vidět v lidech podle respondentů R1 a R2. *„Mladí lidé se stali empatictější, upřímnější, dokonce rozpustilejší“* (R2), změnil se i rodinné hodnoty.

U otázky **C IV. 2** dále byly identifikovány následující kategorie:

- **Zavedení evropských norem ve vzdělávání**

Podle respondenta R2 vznikly nové příležitosti pro mladé lidi ke studiu v zahraničí, ve škole se aplikují modernější didaktické přístupy a knihy jsou nahrazovány elektronickými pomůckami. R3 zavedení evropských norem vidí v podrobnějším studiu ukrajinské kultury.

U otázky **C IV. 3** se identifikovaly následující kategorie:

- **Implementace lékařských reforem**

Podle respondentky R4, která je zaměstnána na Ministerstvu zdravotnictví Ukrajiny, lékařské reformy spočívají zejména ve změnách ambulanční medicíny, v přidělování prostředků na úrovni krajských a městských nemocnic a v zavedení systému léčby, kdy je pacient povinen mít svého rodinného lékaře. Dále podle ní v poslední době je evidována *„účast ukrajinských lékařů na různých evropských seminářích a sympoziích a výměna zkušeností mezi ukrajinskými a evropskými lékaři, využití moderních technologií pro léčbu různých typů onemocnění“*. Jiný respondent R3 podotýká, že lékařská reforma *„bude mít za následek přechod na systém zdravotního pojištění, jak je tomu v EU“*. Nicméně podle R2 investice do oblasti zdravotnictví na Ukrajině jsou minimální a *„lékaři nemají zájem o pacienty, protože nedostávají důstojné finanční ohodnocení za svou práci“*.

Na základě těchto výsledků lze uvést, že pozitivní změny v období dosavadního průběhu integrace vnímají ukrajinští obyvatelé hlavně v oblasti kultury a vzdělávání. V oblasti medicíny je také vidět značné kroky dopředu, které se však doprovází skeptičtějšími perspektivami.

- **C V. 1** Z hlediska respondentů zjistit, jak se změnila kvalita osobního života během procesu integrace.
- **C V. 2** Z hlediska respondentů zjistit, jak se změnila kvalita společenského života během procesu integrace.

V souvislosti s tím u odpovědí na otázky **C V. 1** stejně jako u otázky **C V. 2** došlo k rozdělení dotázaných osob na dva tábory.

Podle R1 a R2 není vidět žádné změny kvality života k lepšímu, tj. pozitivní změny nejsou evidovány. Podle R3 kvalita životní úrovně se změnila pouze u „*občanů pracujících v některých odvětvích, zejména v oblasti zdravotnictví a vzdělávání*“. Stejně tak respondent R4 poznamenal, že „*životní úroveň se nezlepšila u všech*“. To znamená, že „*bohatí občané se stali ještě bohatšími a ve střední nebo nižší vrstvě obyvatelstva zůstalo vše beze změn*“ (R4).

Z těchto odpovědí je patrné, že respondenti mají různé názory na změny kvality osobního a společenského života během procesu integrace. Polovina dotázaných osob je však přesvědčena, že ke zlepšení nedošlo.

C VI. Z hlediska respondentů zjistit, jakých změn se po dokončení procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie obyvatelstvo obává.

Odpovědi respondentů se velmi značně rozdělily. Z nich ale lze vyčlenit následující kategorie:

- **Složitost přizpůsobení se evropským životním standardům**
- **Zvýšení daní, cen plynu a potravin**
- **Diktování Evropskou unií vlastních podmínek**

Podle R1 komplikace, které mohou vzniknout při přizpůsobení ukrajinských občanů evropským životním standardům, není strachem, ale překážkou, na niž si musí zvyknout.

O druhé obavě se zmiňuje R2, podle kterého může vzniknout situace, v rámci které lidé nebudou schopni platit daně, což ovlivní většinu ukrajinských obyvatel.

O diktování vlastních podmínek ze strany EU pojednávají při rozhovoru R3 a R4. Jako příklad R3 popisuje, že „*zahraniční společnosti, které přijdou na trh, mohou odkoupit obchody a vést je podle svých pravidel*“. Jiným příkladem je zavedení kvót na uprchlíky, kteří budou muset čelit diskriminaci nebo se nebudou schopni plně asimilovat. R4 jako příklad popisuje situaci, ve které je možná ztráta pracovních míst ve spojení se zahraničními investicemi a vysoká konkurence na pracovním trhu v souvislosti s dvojitými standardy.

Při shrnutí odpovědí na tuto výzkumnou otázku vychází, že respondenti se obávají relativně hodně věcí v případě dokončení procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie.

Mezi nimi jsou zejména složité evropské životní standardy, jimž se ukrajinské obyvatelstvo bude muset přizpůsobit, zvýšení cen a diktování EU vlastních podmínek jednání.

- **C VII. 1** Z hlediska respondentů zjistit, jaké jsou vyhlídky v problematice zlepšení pracovních podmínek.
- **C VII. 2** Z hlediska respondentů zjistit, jak se případné změny podepíší na zastavení ekonomické migrace.

U otázky **C VII. 1** byly identifikovány následující kategorie:

- **Vytvoření nových pracovních míst**
- **Zvýšení mezd**
- **Zlepšení investičního klima**

Vytvoření nových pracovních míst jako vyhlídku v problematice zlepšení pracovních podmínek zmínili respondenti R1, R2 a R4. Podle nich tyto změny budou způsobeny zlepšením investičního klimatu, k němuž dojde v souvislosti s přílivem zahraničních investic. Důsledkem vytvoření nových pracovních míst se stane i zvýšení mezd, o kterém mluví respondenti R1 a R2. Dotázané osoby R3 a R4 také hovoří o potenciálu k sociálnímu zajištění občanů či poskytování sociálních balíčků.

U otázky **C VII. 2** byly identifikovány následující kategorie:

- **Ekonomická migrace i přes zlepšení podmínek se úplně nezastaví**

Jak vyplývá z rozhovoru s R2, je nepravděpodobné, aby se proces migrace i přes zlepšení životních podmínek zastavil, protože *„občané Ukrajiny jsou zvyklí být pracovními migranty, lidé už si zvykli více vydělávat a jsou přesvědčeni, že ani v důsledku členství v EU tyto změny nenastanou rychle“*. Respondent R3 vidí možnost změn v otázce ekonomické migrace Ukrajinců pouze za podmínek poskytování zaměstnancům sociálních balíčků. Podobný názor má respondent R4, podle kterého při sociálním zajištění ukrajinských občanů a řádném lékařství se migrační úroveň sníží o 90 %.

Shrnutí těchto výsledků dovoluje hovořit o tom, že při integraci Ukrajiny do Evropské unie v otázce pracovních podmínek dojde k vytvoření pracovních míst, ke zvýšení mezd

a ke zlepšení investičního klimatu. Nicméně zastavení ekonomické migrace i přes tyto pozitivní vyhlídky zůstane problematické.

- **C VIII. 1** Z hlediska respondentů zjistit, zda ukrajinské obyvatelstvo vnímá média a jejich roli při ovlivňování veřejného mínění v otázkách integrace pozitivně.
- **C VIII. 2** Z hlediska respondentů zjistit, zda ukrajinské obyvatelstvo vnímá média a jejich roli při ovlivňování veřejného mínění v otázkách integrace negativně.

U otázky **C VIII. 1** a **C VIII. 2** nebyly identifikovány přesné kategorie odpovědí. Jediné, co však zdůraznili všichni respondenti, bylo to, že vliv masových médií na Ukrajině je velmi obrovský a zároveň s tím je zřejmě proevropský. Je však zřejmé, že podle R1 *„nyní je v médiích víc pozitivního hodnocení EU než negativního“*. Stejně tak podle R2 *„médiá lidem přímo vnucují prointegrační nálady“* a jak uvádí R4, *„masmédiá aktivně podporují vstup do Evropské unie jako jediné inteligentní rozhodnutí ze strany Ukrajiny, které zase povede k lepším životním podmínkám“*.

Shrnutí získaných výsledků umožňuje hovořit o obrovském vlivu médií na veřejné mínění ukrajinských občanů v otázkách evropské integrace. Přitom Ukrajinci si jasně všimají tohoto vlivu a definují ho spíše jako pozitivní.

- **C IX. 1** Z hlediska respondentů zjistit, zda se během procesu integrace postoj k náboženství mění pozitivně.
- **C IX. 2** Z hlediska respondentů zjistit, zda se během procesu integrace postoj k náboženství mění negativně.
- **C IX. 3** Z hlediska respondentů zjistit, jak se daří zachovávat tradiční duchovní hodnoty.

U otázky **C IX. 1** stejně jako u otázky **C IX. 2** nebylo možné stanovit pozitivní či negativní aspekty, protože podle většiny dotázaných osob v oblasti náboženství se nic nezměnilo. Jak popisuje R2, *„lidé zůstávají věrni svým duchovním hodnotám, svému vyznání“*. Jiný respondent je přesvědčen, že *„lidé navštěvují chrámy méně a víra jako taková už není v závodě o peníze tak jasně vyjádřena“*. I přes to však podle R4 je cítit

vliv prozápadního náboženství a podle R2 evropské tradice s sebou do Ukrajiny přinášejí migranti.

Na otázku **C IX. 3** ani jeden z respondentů neposkytl jednoznačnou odpověď. Nicméně R3 uvedl, že *„s integrací Ukrajiny do EU jsou lidé ve své mentalitě více nakloněni kapitalistickému systému, čímž umísťují hmotné statky nad duchovní hodnoty“*.

Při shrnutí odpovědí na stanovené otázky lze říct, že postoj k náboženství v procesu integrace Ukrajiny do EU buď zůstává stejný nebo se blíží spíše k prozápadnímu, tedy katolickému.

7.8 Shrnutí výzkumné části

C 1: výhody členství v Evropské unii z pohledu běžných občanů respondenti vidí v přijetí evropských norem, ve zlepšení životní úrovně a v přílivu zahraničních investic. Nevýhody však spočívají především v nutnosti přizpůsobení se podmínkám diktovanými EU a ve dvojitých standardách (ukrajinských a evropských).

C 2: podle respondentů mezi pozitivní dopady členství v Evropské unii pro obyvatele Ukrajiny patří hlavně dodržování pravidel/zákonů a větší zodpovědnost ze strany běžných občanů a státních orgánů, kdyžto k negativním dopadům respondenti zařadili změnu mentality lidí.

C 3: postoj ukrajinského obyvatelstva k Evropské unii po Revoluci důstojnosti se změnil pouze k lepšímu, přičemž došlo k vybudování zjevného proevropského směru.

C 4: v období dosavadního průběhu integrace ukrajinští respondenti si všímají pozitivních změn v oblasti kultury spočívajících ve větším použití ukrajinštiny v běžném životě i v ukrajinizaci kultury, dále v mentálním rozvoji a v kulturním rozvoji na nadnárodní úrovni. Ve vzdělávání podle respondentů lze zřetelně vidět zavedení evropských norem (zejména ve vysokoškolském vzdělávání) a v oblasti zdravotnictví došlo k implementaci lékařských reforem.

C 5: podle poloviny respondentů kvalita životní úrovně během procesu integrace se změnila pouze u některých společenských tříd. Druhá polovina poznamenala, že není vidět žádné změny kvality života k lepšímu.

C 6: po dokončení procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie největší obavy u občanů vyvolává složitost přizpůsobení se evropským životním standardům, zvýšení daní, cen plynu a potravin i diktování Evropskou unií vlastních podmínek.

C 7: k vyhlídkám v problematice zlepšení pracovních podmínek respondenti přidělili vytvoření nových pracovních míst, zvýšení mezd a zlepšení investičního klima. Nicméně skoro všechny dotázané osoby poznamenaly, že se ekonomická migrace i přes zlepšení podmínek úplně nezastaví.

C 8: vliv médií na veřejné mínění Ukrajinců je velký a zároveň je zřejmě proevropský.

C 9: podle většiny respondentů během procesu integrace v oblasti náboženství se nic zjevně nezměnilo, ale je více cítit vliv prozápadního náboženství.

Na základě naplněných dílčích cílů práce lze udělat následující závěr. Významnou roli v otázce integrace Ukrajiny do Evropské unie podle názorů respondentů odehrála Revoluce důstojnosti, která nasměrovala ukrajinské obyvatelstvo směrem k Evropě, a to za určité podpory médií. I přestože však došlo k jasným zlepšením v oblasti vzdělávání, zdravotnictví, náboženství a kultury, je stále vidět problémy, se kterými se Ukrajinci budou potýkat i v případě vstoupení země do Evropské unie. Jde především o pracovní migraci, která je doprovázena hlubokým historickým kontextem a ukrajinskou mentalitou, a o sociální nerovnost jakož i významné rozdíly mezi jednotlivými společenskými třídami na Ukrajině. Zároveň s tím i když podle názorů ukrajinských respondentů pokračování v integraci s sebou přinese změnu mentality a nutnost přizpůsobit se evropským podmínkám a standardům, které jsou navíc pro Ukrajince složité, dotázaní obyvatelé jsou přesvědčení v pozitivních důsledcích integračních procesů, jež zlepší životní úroveň, přilákají zahraniční investice a rozšíří evropské normy.

7.9 Vyhodnocení hypotézy

Ukrajinská společnost vnímá integrační proces do Evropské unie pozitivně, což je způsobeno vírou v ekonomické benefity, a tím zlepšení úrovně sociálního života.

Na základě získaných odpovědí, kdy se všichni respondenti, nehledě na případné uvedené nevýhody členství Ukrajiny v Evropské unii, shodují v tom, že integrační proces je vnímán stejně více pozitivně než negativně, což je způsobeno vírou

v ekonomické benefity, které mají přispět ke zlepšení úrovně sociálního života. V první řadě zdůrazňují příchod zahraničních investic na ukrajinský trh práce, poskytování nových pracovních míst, růst mezd, a tím i zvýšení životní úrovně obyvatel. Ukrajinci také zdůrazňují, že zahraniční investice přispějí k rozvoji medicíny. Budou představeny nejnovější technologie, díky kterým bude možné úspěšně léčit vážné choroby. Ekonomické investice obecně přispějí k rozvoji země ve všech jejích oblastech.

Závěr

Dnes existují důvody pro tvrzení, že se Ukrajina rozhodla mezi eurasijským a evropským vektorem rozvoje ve prospěch druhého zmíněného. Toto rozhodnutí bylo zjevně ovlivněno Revolucí důstojnosti, která iniciovala éru zásadních změn. Na tom, zda se Ukrajina stane plnoprávným členem EU, závisí realizace některých faktorů. Zejména se jedná o provádění účinných vnitřních reforem a samozřejmě vůle druhé strany přijmout dalšího člena.

V této bakalářské práci jsme chtěli ukázat některé změny, ke kterým došlo na cestě k integračnímu procesu, zjistit, co změnilo zemi a její občany. Nejprve jsme se chtěli podívat na proces integrace během všech let nezávislosti, porovnat současný stav a minulost. Ukázat, zda bylo dosaženo určitých úspěchů a změn.

V první polovině teoretické části jsme stanovili metodu využívanou při psaní bakalářské práce, vymezili jsme potřebnou terminologii. Dále jsme uvedli základní informace o Evropské unii: co vedlo ke vzniku EU, jaká kritéria má země splňovat, aby se stala součástí EU a co představuje Evropská unie dnes. Potom jsme se zaměřili na historický vývoj procesu integrace na Ukrajině. Zejména jsme představili průběh integračního procesu v období prezidentů Leonida Kučmy, Viktora Juščenka, Viktora Janukovyče a Petra Porošenka. Poukázali jsme na případné změny, kterých se podařilo dosáhnout a také na zásadní změnu, jež se odehrála během vlády Viktora Janukovyče a která vedla k transformaci vládního systému a donutila občany Ukrajiny k závažnému kroku, který přerostl v revoluci.

V druhé polovině teoretické části jsme poukázali na aktuální stav integračního procesu. Zaměřili jsme se na proměny, které se odehrály během Revoluce důstojnosti. Zaprvé na transformaci občanského svědomí, zadruhé na změnu politické elity. Poukázali jsme na to, že po Majdanu začala pro ukrajinské obyvatele nová životní etapa a Revoluce důstojnosti byla bojem lidí za svobodu, lidská práva a lidskou důstojnost.

Dále jsme nastínili kulturní proměny Ukrajiny a jejích občanů. Poznamenali jsme, že lidé začali více respektovat svou národní identitu, více se začalo projevovat vlastenectví, Ukrajinci konečně začali používat a respektovat ukrajinský jazyk. Došlo ke kardinálním mentálním změnám. Došlo k odklonu od pro-sovětského myšlení, zejména u mladší generace, která často ani neví, co to je. Dále byla provedena

dekomunizace, a to nejen obvyklým přejmenováním ulic, ale také zbavením se sovětských symbolů a všeho, co bylo spojeno se SSSR. Rozsáhlými změnami prochází vzdělávání, některé procesy jsou stále ve fázi transformace. Ukrajina se snaží dohnat věci, které se nerozvíjely mnoho let. Vzdělávací systém se mění ve všech svých stupních. Především se mění přístup k žákům, akceptují se jejich schopnosti. Byly zavedeny takové změny do vzdělávacího procesu, kde si žáci budou sami zvolit způsob učení a předměty. Důraz je kladen na rozvoj individuality každého jedince. Školy i univerzity se snaží přizpůsobit průběh studia evropským standardům, a to nejen na papíře, ale i v praxi. Probíhá významná transformace zdravotnictví, jejímž hlavním úspěchem, jak jsme již uvedli v textu, je jeho úspěšný přechod na systém zdravotního pojištění, kdy pacient podpisem smlouvy potvrzuje spolupráci se svým rodinným lékařem. Dále jsme v této práci poukázali na významnou událost, která přinesla i určité změny v náboženství. Jedná se o poskytnutí tomosu na autokefalii nezávislé pravoslavné církve Ukrajiny. Takové radikální a úspěšné změny nezaznamenala žádná postsovětská země. A jistě je lze považovat za velký krok ke světlé budoucnosti.

Ve druhé části práce, praktické, jsme si stanovili hypotézu týkající se procesu integrace, jak na integrační proces nahlíží občané Ukrajiny. Oslovili jsme čtyři osoby, kterým je integrační tematika velmi blízká. Je důležité zdůraznit, že tito lidé pocházejí z různých oblastí Ukrajiny, což dělá výzkum mnohem zajímavějším. Vzhledem k tomu, že, jak jsme již výše zdůrazňovali, ukrajinští občané nikdy nebyli monolitní ve svém myšlení a tvrzeních, nás zajímalo, jaký pohled mají na tu či jinou problematiku. Byly jim položeny otázky týkající se výhod a nevýhod členství Ukrajiny v Evropské unii, případných změn, které vnímají v průběhu integračního procesu v různých oblastech, jako například v kultuře, vzdělávání, zdravotnictví. Dále jsme řešili případné změny, které by mohly pozastavit ekonomickou migraci Ukrajinců do zahraničí. Ptali jsme se na to, jaké změny vnímají v oblasti náboženství a duchovního života, a hlavně na celkovou transformaci svědomí ukrajinských občanů. Díky informacím, které jsme z provedených rozhovorů získali, byla vyhodnocena stanovená hypotéza a bylo naplněno devět dílčích cílů, stanovených v souvislosti s položenými výzkumnými otázkami.

Odpovědi některých respondentů byly stejné, zatímco jiné byly naopak zásadně odlišné. Například v odpovědích na výhody a nevýhody členství v EU se všichni shodli na tom, že by Ukrajincům prospěly takové evropské standardy, jako je ochrana lidských práv,

spravedlnost nejvyššího soudu, spravedlivé právo, vysoká úroveň zdravotní péče, příchod zahraničních investic na trh práce, vyšší platy, což vše lze shrnout jako důstojnou úroveň života společnosti. Jako nevýhody respondenti viděli dvojí standardy EU, vývoz surovin, ztrátu svých výrobních sil v důsledku příchodu zahraničních společností, někteří respondenti také poznamenali, že nevýhodou bude zásah Evropské unie do ukrajinské legislativy a diktování Ukrajině svých podmínek. Respondenti zdůraznili, že Ukrajinci nebudou připraveni tato pravidla akceptovat. Zdá se, že v některých odpovědích sami sobě odporovali a přisuzovali své vizi současně výhody i nevýhody integračního procesu.

Většina respondentů se obává změn v různých oblastech života, protože buď nejsou připraveni je přijmout, nebo prostě nechtějí. Jednalo se v první řadě o mentální změny, a také o kulturní. Ukrajinci však měli tendenci tvrdit, že si chtějí zachovat více svých hodnot, a nikoli nechat si vnucovat hodnoty EU, což ovšem nebylo míněno nikterak negativně, Ukrajinci si prostě chtějí v první řadě zachovat svou národní identitu.

Kromě toho je důležité poukázat na potvrzení hypotézy této bakalářské práce, jak jsme již uváděli výše. Navzdory řadě nevýhod Ukrajinci věří, že ekonomické benefity Evropské unielepší v důsledku členství Ukrajiny v EU úroveň sociálního života obyčejných občanů.

Použitá literatura

Tištěné zdroje

BERGER, Peter, L. LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění*. Brno: CDK, 1999. 214 s. ISBN 80-85959-46-1.

BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. 311 s. ISBN 9788073254025.

HÁJKOVÁ, Vanda. *Integrativní pedagogika*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství, ČR, 2005. 121 s. ISBN 80-6856-05-4.

ŠIMKOVÁ, Svatava; ZAJÍC, Jiří. *Na křižovatce kultur, aneb, Romové, Vietnamci a Číňané mezi námi*. Praha: NIDM - Národní institut dětí a mládeže, 2010. ISBN 978-80-86784-91-5, s. 5.

JEDLIČKA, Richard; KOŤA, Jaroslav; SLAVÍK, Jan. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada, 2018. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0586-1, s. 385.

LOUŽEK, Marek. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017, 206 s. ISBN 978-80-246-3064-9.

NĚMECKÝ, Marek. *Co drží společnost pohromadě?: pojetí sociální komunity a konstitutivního symbolismu u Talcotta Parsonse, Richarda Müncha a Jeffreyho Alexandera*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015, 198 s. ISBN 978-80-246-3009-0.

SOKOLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress, 2014. s. 88. ISBN 978-80-87853-22-1.

ГАРАНЬ, Олексій; ЗОЛКІНА, Марія; СИДОРЧУК, Олексій и др. *Україна після Євромайдану: досягнення та виклики*. Київ: Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Лька Кучеріва, 2015, 132 с.

ЗАХАРЕНКО, Костянтин. *Засоби масової інформації як чинник розвитку суспільства*. існик Інституту розвитку дитини, 2015.

ИЛЬИЧЕВ, Леонид; ФЕДОСЕЕВ, Петр; ПАНОВ, Виктор. *Философский энциклопедический словарь*. Москва: Советская энциклопедия, 1983, 840 с.

КОВАЛЬЧУК, Віталій; ТЮРІНА, Оксана; БЛАК, Мирослава и др. *Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи*. Львів: ННПП НУ «Львівська Політехніка», 2017, 157 с.

КОРДОН, Микола. *Європейська та євроатлантична інтеграція України*. Київ: Центр учб. літ., 2008. ISBN 978-966-364-667-1, 172 с.

КРИСОВАТИЙ, Андрій; САВЕЛЬСВ, Євген и др. *Новий світовий економічний порядок та глобальні виклики для України*. THEU, 2014. ISBN 978-966-654-348-9, 504 с.

КУДРЯЧЕНКО, Андрій. *Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього*. Інститут європейських досліджень (Національна академія наук України): Фенікс, 2009, 269 с.

МАКЕЄВ, Сергій; ОКСАМИТНА, Світлана и др. *Стан сингулярності. Соціальні структури, ситуації, повсякденні практики*. Київ: НаУКМА, 2017. ISBN 978-966-2410-85-3, 180 с.

МАТЮШЕНКО, Ігор и др. *Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. ISBN 978-966-285-214-1, 496 с.

ШУЛЬГА, Николай. *Дрейф на обочину. Двадцать лет общественных изменений в Украине*. Киев ООО «Друкарня «Бізнесполіграф», 2011. ISBN 978-966-1645-46-1, 448 с.

Internetové zdroje

Два года безвиза: сколько украинцев получили и воспользовались биометрическими паспортами. *24 kanal* [online]. 2019, 12-06-2019 [cit. 2019-09-04]. Dostupné z: https://24tv.ua/ru/dva_goda_bezviza_skolko_ukraincev_poluchili_i_vospolzovalis_biometricheskimi_pasportami_n1165263

Ukrajina: Vztahy země s EU. *BusinessInfo.cz* [online]. 2019, 30-08-2019 [cit. 2019-09-04]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/ukrajina-vztahy-zeme-s-eu-19095.html>

Асоціація з ЄС: Україна торік виконала 41% завдань угоди. *Ukrinform* [online]. 2018, 23-02-2018 [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2409094-asociacia-z-es-ukraina-torik-vikonala-41-zavdan-ugodi.html>

"Разорванные узы": Джемилев объяснил историческое значение Томоса для Украины. *Unian* [online]. 2019 [cit. 2019-04-08] Dostupné z: <https://www.unian.net/politics/10401162-razorvannye-uzy-dzhemilev-obyasnil-istoricheskoe-znachenie-tomosa-dlya-ukrainy.html>

Апостроф отменяется. Когда украинский переведут на латиницу. *Vesti* [online]. 2018 [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <https://vesti-ukr.com/strana/283272-apostrof-otmenjaetsja-kohda-ukrainskij-perevedut-na-latinitsu>

Архитектор страны. Сегодня исполнилось 80 лет Леониду Кучме, который построил ту Украину, в которой мы живем. *Strana* [online]. 2018 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://strana.ua/news/155055-leonidu-kuchme-80-let-biohafija-tsitaty-byvsheho-prezidenta-ukrainy.html>

В Україні декомунізували 51 тис. вулиць і майже тисячу сіл і міст. *BBC* [online]. 2016, 27-12-2016 [cit. 2019-09-04]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-38443316>

СІРЕНКО, Христина. Євроінтеграційна політика України: позитивні та негативні

аспекти. *Visnik-econom* [online]. 2017, č. 22, část 3, s. 66-67 [cit. 2019-05-22]. Dostupné z: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_3_2018ua/18.pdf

Декомунізація в Україні: демонтировано 2,5 тисячі пам'яток і переіменували почти тисячу населених пунктів. *Unian* [online]. 2019 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.unian.net/politics/10510398-dekommunizaciya-v-ukraine-demontirovano-2-5-tysyachi-pamyatnikov-i-pereimenovali-pochti-tysyachu-naselennyh-punktov.html>

ДОРЕНКО, Ксения. Современная социальная политика стран Европейского Союза: проблемы и перспективы развития. *Юридическая наука* [online]. 2017, č. 3, s. 168-170. [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: <https://mgimo.ru/upload/iblock/bf1/sovremennaya-socialnaya-politika-stran-evropejskogo-soyuza.pdf>

Досягнення і проблеми культури незалежної України. *Studies* [online]. 2015 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <http://studies.in.ua/ru/istoriya-i-kultura-ukrainy-lekcii/4036-dosyagnennya-problemi-kulturi-nezalezhnoyi-ukrayini.html>

Євроінтеграційний процес: тому що непослідовний. Українська правда. [online]. 20.12.2011 [cit. 2019-09-23]. Dostupné z: <https://www.pravda.com.ua/columns/2011/12/20/6852579/>

Євроінтеграція в регіональних ЗМІ. *Eurointegration* [online]. 2018 [cit. 2018-04-12]. Dostupné na: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/04/12/7080142/>

Європейська інтеграція у вимірі громадської думки. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва [online]. 2018 [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: <https://dif.org.ua/article/evropeyska-integratsiya-u-vimiri-gromadskoi-dumki>

Закон України про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650. *Законодавство України* [online]. 2018, s. 125. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1774-19#n6>

Закон України про інформацію: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650. *Законодавство України* [online]. 1992, s. 650. [cit. 2019-05-02]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

Закон України про освіту: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. *Законодавство України* [online]. [cit. 2019-01-19]. Dostupné я: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Закон України про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 25, ст.190. *Законодавство України* [online]. 2015 [cit. 2019-05-21]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19>

Закон України про ратифікацію Угоди між Україною та Російською Федерацією з питань перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України. *Законодавство України* [online]. 2010 [cit. 2019-05-27]. Dostupné z:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2153-17>

КРАВЦОВ, Дмитрий. "Крестный путь" русского православия на Украине в условиях современной дискриминационной дерусификации и антироссийской пропаганды. Москва: Российская академия народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (РАНХиГС). [online]. 2017, s. 164, 169. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/krestnyy-put-russkogo-pravoslaviya-na-ukraine-v-usloviyah-sovremennoy-diskriminatsionnoy-derusifikatsii-i-antirossiyskoj-propagandy>

Критерии вступления (Копенгагенские критерии): Accession criteria (Copenhagen criteria). *Новая Эўропа* [online]. 2010 [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: <https://n-europe.eu/glossary/term/47>

Кучма "закрыл" двери ЕС перед Украиной. *Noviny dnes*. [online]. 2012 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.segodnya.ua/politics/kuchma-zakryl-dveri-ec-pered-ukrainoj-287755.html>

КУЧМА, Леонид. Стратегічний напрямок один: європейська і євроатлантична інтеграція. *Day.kyiv.ua* [online]. 2003 [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://day.kyiv.ua/uk/article/panorama-dnya/leonid-kuchma-strategichniy-napryamok-odin-ievropeyska-i-ievroatlantichna>

Міжнародні організації – Мокій А.І. – 3.1. Історичні передумови та етапи європейської інтеграції. *Westudents* [online]. 2018 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://westudents.com.ua/glavy/21500-31-storichn-peredumovi-ta-etapi-vropeysko-ntegrats.html>

Наказ про затвердження Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу. *Законодавство України* [online]. 2018 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0347-18>

Наказ про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги. *Законодавство України* [online]. 2018 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-18#n10>

Небезпечний рецидив: топ-5 невиконаних обіцянок Революції Гідності. *Slavutich* [online]. 2016 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: http://www.slavutich.cn.ua/news_5181.html

Нова українська школа. *Міністерство освіти і науки України* [online]. 2019 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

Програма економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава". *Законодавство України* [online]. 2010, s. 21-22. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004100-10/card3#Files>

США офіційно отреагировали на получение Украиной Томоса. *Українська правда* [online]. 10.1.2019 [cit. 2019-09-23]. Dostupné z:

<https://www.pravda.com.ua/rus/news/2019/01/10/7203475/>

Трудова міграція: чому українці їдуть з країни і як їх повернути?. *24 kanál* [online]. 2018 [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: https://24tv.ua/trudova_migratsiya_chomu_ukrayintsi_yidut_z_krayini_i_yak_yih_povernuti_n1026342

Уже с сентября. Украинцам готовят новые правила языка. *Vesti* [online]. 2018 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <https://vesti-ukr.com/strana/299855-uzhe-s-sentjabrja-ukraintsam-hotovjat-novye-pravila-jazyka>

Украина и ЕС за последние 5 лет сблизилась как никогда раньше, - Порошенко. *Day.Kyiv.ua* [online]. 2019, 18-05-2019 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://day.kyiv.ua/ru/news/180519-ukraina-i-es-za-poslednie-5-let-sblizilis-kak-nikогда-ranshe-poroshenko>

Итоги деятельности Петра Порошенко на посту президента Украины. *Tass* [online]. 2019, 22-04-2019 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://tass.ru/info/6363366>

ЧЕРВОНЕНКО, Виталий; ЗАНУДА, Анастасия. 5 лет Порошенко в цифрах и фактах: какую страну оставляет президент. *BBC* [online]. 2019, 24-04-2019 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-48037562>

На що слід чекати освіти з 1 вересня 2018 року?. *Times* [online]. 2017 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://times.zt.ua/vyklyky-dlya-osvity-u-2018-rotsi/>

ХЛИВНЮК, Тетяна. Сучасна система мас-медіа як умова досягнення соціального консенсусу. ОНУ ім. І. І. Мечникова. *Актуальні проблеми політики* [online]. 2013, s. 119. Вип. 49. [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/680/Khlivnyuk%20Suchasna%20systema%20mas-media.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Чотири роки Революції Гідності: чи переміг Євромайдан?. *Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва* [online]. 2017 [cit. 2019-05-22]. Dostupné z: <https://dif.org.ua/article/chotiri-roki-revoljutsii-gidnosti-chi-peremig-evromaydan>

Щорічне дослідження. *Індекс здоров'я. Україна* [online]. 2016 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <http://health-index.com.ua/reports>

Ющенко: Україна не зупиниться на шляху євроінтеграції. *Korrespondent* [online]. 2005 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/253985-yushchenko-ukrayina-ne-zupinitsya-na-shlyahu-evrointegraciyi>

Янукович пояснив, чому не підписав угоду з ЄС. *Unian* [online]. 2014 [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <https://www.unian.ua/politics/901554-yanukovich-poyasniv-chomu-ne-pidpisav-ugodu-z-es.html>

Янукович: интеграция Украины в ЕС спасет Европу от кризиса. *BBC* [online]. 2013 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: https://www.bbc.com/ukrainian/ukraine_in_russian/2013/06/130612_ru_s_yanukovych_summit_europe

Integrace kulturní. *Artslexikon* [online]. 2013 [cit. 26. 5. 2019]. Dostupné na: http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Integrace_kulturn%C3%AD.

Что такое Томос в религии и как он выглядит. *24 канал* [online]. 2018 [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: https://24tv.ua/ru/tomos_dlja_ukrainy_chno_takoe_tomos_v_religii_objasnenija_prosty_mi_slovami_n1045277

Seznam příloh

Příloha č. 1: Otázky	I
Příloha č. 2: Odpovědi na otázku číslo 1	II
Příloha č. 3: Odpovědi na otázku číslo 2	IV
Příloha č. 4: Odpovědi na otázku číslo 3	V
Příloha č. 5: Odpovědi na otázku číslo 4	VI
Příloha č. 6: Odpovědi na otázku číslo 5	VIII
Příloha č. 7: Odpovědi na otázku číslo 6	IX
Příloha č. 8: Odpovědi na otázku číslo 7	X
Příloha č. 9: Odpovědi na otázku číslo 8	XI
Příloha č. 10: Odpovědi na otázku číslo 9	XII

Příloha č. 1: Otázky

1. Jaké jsou výhody a nevýhody členství v Evropské unii z pohledu běžných občanů?
2. Jaké bude mít členství v Evropské unii dopady na obyvatele Ukrajiny?
3. Jak se změnil postoj Ukrajinského obyvatelstva k Evropské unii po Revoluci důstojnosti?
4. Jaké změny v období dosavadního průběhu integrace vnímají Ukrajínští obyvatelé v úrovni kultury, vzdělávání a medicíny?
5. Jak se změnila kvalita osobního a společenského života během procesu integrace?
6. Jakých změn se obyvatelstvo po dokončení procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie obává?
7. Jaké jsou vyhlídky v problematice zlepšení pracovních podmínek a jak se tyto případné změny podepíší na zastavení ekonomické migrace?
8. Jak vnímá ukrajinské obyvatelstvo média a jejich roli při ovlivňování veřejného mínění v otázkách integrace?
9. Jak se během procesu integrace mění postoj k náboženství a jak se daří zachovávat tradiční duchovní hodnoty?

Zde uvádím přepis osobních rozhovorů. Někteří respondenti odpovídali obsáhleji, jiní méně. Někdy se stalo, že respondenti směřovali ve svých odpovědích jinam anebo neznali jednoznačnou odpověď na otázku. Každopádně byla snaha je nasměrovat tak, aby tu otázku pochopili co nejlépe a odpověděli na ni.

Příloha č. 2: Odpovědi na otázku číslo 1

Jaké jsou výhody a nevýhody členství v Evropské unii z pohledu běžných občanů?

a. Oksana Janok

Výhody: evropské normy, zlepšování životní úrovně. Důležité je také oddělení od Ruska a sovětského myšlení. Nevýhody: možné zvýšení důchodového věku v souladu s evropskými normami.

b. Valentyna Talimončuk

Výhody: přilákání zahraničních investorů, kteří postaví na Ukrajině továrny a závody, čímž poskytnou více pracovních míst, v důsledku toho je možné očekávat zvýšení platů. Nevýhody: bude-li Ukrajina členem Evropské unie, Evropský parlament bude zasahovat do ukrajinské legislativy a diktovat svá pravidla. Je možné zvýšení cen, zejména u potravin. V důsledku toho občané Ukrajiny nebudou schopni si dovolit odpovídající životní úroveň ve vztahu k cenové politice, protože nebudou dostávat odpovídající plat.

c. Ing. Denys Moroz

Výhody: Zlepšení kulturní, ekonomické a sociální úrovně ukrajinských občanů. Příchod zahraničních investic na ukrajinský trh zlepší úroveň materiálního zajištění občanů, mzdy dosáhnou evropské úrovně. Nevýhody: dvojitá pravidla hry, kdy se Ukrajinci budou muset přizpůsobit podmínkám diktovaným Evropskou unií. To se bude týkat nejen obyčejných občanů, ale také podniků, které budou nuceny hrát podle nových pravidel, což může vést k nahrazení ukrajinské výroby zahraniční, které nebudou moci konkurovat. V důsledku plnoprávného členství Ukrajiny v EU bude významný počet ukrajinských strategických podniků vykoupen investory ze zemí Evropské unie, kteří sice budou působit na území Ukrajiny, ale jejich zisky půjdou více do EU než do ukrajinského rozpočtu.

d. Mgr. Ludmyla Meščerjakova

Výhody: Geografická blízkost výhodná pro rozvoj obchodu za oboustranně výhodných podmínek. Vývoj technologií. Demokratické normy Evropské unie: náležitá činnost soudů, ochrana lidských práv. Rozvoj medicíny atd., tj. rozvoj země ve všech aspektech. Nevýhody: velké členské poplatky, bude je Ukrajina moci platit? Vývoz

surovin: les, kov, ruda. Zánik automobilového průmyslu, omezení zemědělství: kvóty na to, kolik a jakých produktů má právo Ukrajina pěstovat. Dvojitě standardy: budeme-li mít stejně kvalitní potraviny, zdravotnické výrobky a podobně, jako v rozvinutějších zemích Západu?

Příloha č. 3: Odpovědi na otázku číslo 2

Jaké bude mít členství v Evropské unii dopady na obyvatele Ukrajiny?

a. Oksana Janok

Lidé se budou cítit zodpovědněji. Například: dodržování pravidel, zákonů. Základní kontrola dodržování pravidel silničního provozu, což je dnes poměrně problematická otázka.

b. Valentyna Talimončuk

Především to změní mentalitu lidí. Mohou se také změnit kulturní tradice, objeví se nové svátky, zvyky. Bude to určitý způsob vnucování. Dojde k porušení kulturní integrity a k pronikání proevropských názorů do života Ukrajinců, což by mohlo ovlivnit budoucí generaci dětí a jejich výchovu.

c. Ing. Denys Moroz

Vzhledem k zrušení hranic a postupnému zvyšování příjmů ukrajinských občanů budou tito moci více cestovat za pracovními a turistickými účely do vyspělých zemí a vracet se s novými znalostmi a vysokou úrovní řízení v různých oblastech činnosti. Významné snížení korupce, efektivní práce soudů a donucovacích orgánů. Důstojná úroveň lékařské péče, která díky kvalitní diagnostice a vhodné léčbě zlepší celkový zdravotní stav ukrajinských občanů. Je také možné, že zdravotníci budou zůstat za výhodných podmínek pracovat na Ukrajině. Svrchovanost práva na území Ukrajiny selepší.

d. Mgr. Ludmyla Meščerjakova

Výsledek může být pozitivní i negativní. Pozitivní: právní stát, větší svoboda projevu, lepší ochrana lidských práv. Dodržování zákonů. Negativní: nepřizpůsobení ukrajinských občanů pravidlům života v EU, mentální nepřizpůsobivost.

Příloha č. 4: Odpovědi na otázku číslo 3

Jak se změnil postoj ukrajinského obyvatelstva k Evropské unii po Revoluci důstojnosti?

a. Oksana Janok

Po Majdanu se změnila mentalita lidí. „Naši lidé stáli na Náměstí nezávislosti za evropské hodnoty.“ V podvědomí si každý již vybudoval myšlenku vstupu do EU, které se nechce vzdát.

b. Valentyna Talimončuk

Rozhodně k lepšímu. Zaprvé, Ukrajinci jsou více informováni o tom, co pro ně Evropská unie představuje. Zadruhé, tato revoluce byla počátkem proevropských změn v lidech.

c. Ing. Denys Moroz

V první řadě stojí za zmínku, že si Ukrajina konečně vybrala evropský směr. Ukrajinci začali vnímat EU pozitivněji, jejich krajané v jižních a východních regionech začali přehodnocovat svůj názor na Evropskou unii a kladněji přijímat perspektivu členství Ukrajiny v EU. Značný počet občanů, kteří sledují životní úroveň v EU, se k tomuto standardu přibližuje a chce ho mít i na Ukrajině.

d. Mgr. Ludmyla Meshcheryakova

Většina Ukrajinců souhlasí se vstupem do EU, ale ne všichni, respondent odkazuje na východ a jih. „Díváme se na úroveň společenského života evropských občanů a sami chceme žít podle takových kánonů.“ Respondent poukazuje na to, že Revoluce důstojnosti byla dána především skutečností, že lidé hájili evropské hodnoty.

Příloha č. 5: Odpovědi na otázku číslo 4

Jaké změny v období dosavadního průběhu integrace vnímají ukrajinští obyvatelé v oblasti kultury, vzdělávání a medicíny?

a. Oksana Janok

Vzdělávání: zavedení evropských norem ve vysokoškolském vzdělávání. Kultura: mentální změny v lidech. Jazyk: více se začal používat ukrajinský jazyk v každodenním životě, široce se používá ukrajinština ve společenském dění. V lidech se probudilo větší vlastenectví. Medicína: zahájení reformy ve zdravotnictví. Doufáme, že po jejich dokončení proběhne v medicíně celková transformace, zejména pak zavedení zdravotního pojištění.

b. Valentyna Talimonchuk

Došlo ke změnám v kultuře lidí a v mentalitě samotné. Mladí lidé se stali empatičtějšími, upřímnějšími, dokonce rozpustilejšími. V současné době se méně cení rodinné hodnoty. Mladí lidé nekladou takový důraz na rodinu. Vzdělávání: Příležitosti pro mladé lidi ke studiu v zahraničí. Ve škole se aplikují modernější didaktické přístupy, knihy jsou nahrazovány elektronickými pomůckami. Je tu však jeden mínus, značně se zvýšila zátěž na žáky, což vede k jejich většímu morálnímu vyčerpání a může také ovlivnit zdraví dětí. Medicína: zvyšují se ceny zdravotnických služeb, investice do zdravotnictví jsou minimální, lékaři nemají zájem o pacienty, protože nedostávají důstojné finanční ohodnocení za svou práci.

c. Ing. Denys Moroz

Ukrajinci získali svou národní identitu. Občané se začali konečně identifikovat s Ukrajinci, a ne s Poláky, Rusy a tak dále. Po Revoluci důstojnosti se začalo ve větší míře projevat vlastenectví. Došlo k ukrajinizaci kultury. Byly zavedeny kvóty na ukrajinský jazyk v televizi, v rádiu, v novinách. Vzdělávání: žáci ve školách začali podrobněji studovat ukrajinskou historii. Probíhá také reforma vzdělávání, která dává žákům více práv a svobod. Univerzity se snaží přizpůsobit své vzdělávací standardy evropským. Medicína: Probíhá lékařská reforma, která bude mít za následek přechod na systém zdravotního pojištění, jak je tomu v EU.

d. Mgr. Ludmyla Meščerjakova

Kulturní výměny na úrovni státních a nevládních organizací, například turné ukrajinských umělců po Evropě, dříve tento vektor směřoval do Ruska, a naopak cesty evropských umělců do Ukrajiny. Vzdělávání: obšírnější výměna vědeckých poznatků mezi ukrajinskými a evropskými vědci. Medicína: reforma ambulanční medicíny, přidělování prostředků na úrovni krajských a městských nemocnic, zavedení systému léčby, kdy je pacient povinen mít svého rodinného lékaře. A v blízké budoucnosti zavedení pojišťovací medicíny. Účast ukrajinských lékařů na různých evropských seminářích a sympoziích a výměna zkušeností mezi ukrajinskými a evropskými lékaři, využití moderních technologií pro léčbu různých typů onemocnění.

Příloha č. 6: Odpovědi na otázku číslo 5

Jak se změnila kvalita osobního a společenského života během procesu integrace?

a. Oksana Janok

Kvůli dosavadní vládní politice nedošlo v kvalitě života k žádnému zlepšení. Ceny vzrostly a platy zůstaly stejné.

b. Valentyna Talimončuk

Pozitivní dynamika změn není viditelná. Více možností i lepší životní úroveň mají migranti. Například: vydělávají více peněz než na Ukrajině, tudíž mají možnost koupit automobil nebo cestovat. Kvalita jejich života se změnila díky tomu, že tato kategorie lidí se mohla dostat do Evropy a získat více, než mají jiní, ale to nebereme v úvahu mnoho lidí na Ukrajině, kteří jsou na tom i tak dobře. U zbytku lidí je vše beze změn.

c. Ing. Denys Moroz

V procesu integrace získali občané Ukrajiny více práv a svobod a v současné době jsou občané více chráněni zákonem. Se zavedením evropských norem se změnila životní úroveň občanů pracujících v některých odvětvích, zejména v oblasti zdravotnictví a vzdělávání.

d. Mgr. Ludmyla Meščerjakova

Ukrajínští občané vždy vynikali společným veřejným míněním. Ukrajinci mají silné občanské pozice, což se nejvíc projevilo během Revoluce důstojnosti. Občané mají velkou solidaritu a organizační schopnosti. Ale životní úroveň se nezlepšila u všech. Bohatí občané se stali ještě bohatšími a ve střední nebo nižší vrstvě obyvatelstva zůstalo vše beze změn.

Příloha č. 7: Odpovědi na otázku číslo 6

Jakých změn po dokončení procesu integrace Ukrajiny do Evropské unie se obyvatelstvo obává?

a. Oksana Janok

Pro lidi bude obtížné přizpůsobit se evropským životním standardům. To není strach, ale spíše překážka, na kterou si nakonec musí zvyknout.

b. Valentyna Talimončuk

Pokud se staneme plnoprávným členem EU, mohou se zvýšit daně, které lidé nebudou schopni platit, což může značně ovlivnit většinu obyvatel. Je také možné zvýšení cen plynu a potravin.

c. Ing. Denys Moroz

Obávám se, že Evropská unie začne omezovat naše práva, diktovat své podmínky. Zahraniční společnosti, které přijdou na trh, mohou odkoupit obchody a vést je podle svých pravidel. Pokud se Ukrajina stane plnoprávným členem EU, existuje obava, že budou zavedeny kvóty na uprchlíky, kteří budou muset čelit diskriminaci, neboť naše společnost nebude připravena je přijmout, a uprchlíci nebudou schopni se plně asimilovat, protože k tomu nebudou mít správné podmínky a možná i přání.

d. Mgr. Ludmyla Meščerjakova

Možná ztráta pracovních míst, ve spojení se zahraničními investicemi může být více optimalizována práce a ve výrobě se bude využívat více robotů než lidí. Konkurence na pracovním trhu, dvojí platové standardy. Například: je nepravděpodobné, že by ukrajinský a německý nebo francouzský občan dostávali stejný plat, pracujíc na stejné pozici. (Dané národnosti nejsou nic jiného než příklad).

Příloha č. 8: Odpovědi na otázku číslo 7

Jaké jsou vyhlídky v problematice zlepšení pracovních podmínek a jak se tyto případné změny podepíší na zastavení ekonomické migrace?

a. Oksana Janok

Zaprvé: zvyšování mezd, poskytování sociálního balíčku. Vytváření nových pracovních míst.

b. Valentyna Talimončuk

Zahraniční investice a v souvislosti s nimi poskytování pracovních míst, mzdy musí být na odpovídající úrovni. Je však nepravděpodobné, že by se tím proces migrace zastavil, občané Ukrajiny jsou zvyklí být pracovními migranty, lidé už si zvykli více vydělávat a jsou přesvědčeni, že ani v důsledku členství v EU tyto změny nenastanou rychle a možná, že ukrajinská mzda nebude nikdy odpovídat mzdám v některé z rozvinutých západních zemí.

c. Ing. Denys Moroz

Se vstupem Ukrajiny do EU se investiční klima zlepší, což umožní vstup na ukrajinský trh řadě velkých výrobců z různých průmyslových odvětví, kteří s sebou přinesou standardy práce EU (normální stravování, běžné životní podmínky, pracovní forma), to znamená, že společnosti budou poskytovat pro zaměstnance sociální balíčky. Samozřejmě, že to nezastaví odliv pracovních sil stoprocentně, ale někteří lidé zůstanou pracovat na Ukrajině. S nárůstem mezd na Ukrajině to zvýší kupní sílu obyvatelstva, což zase přispěje k růstu HDP.

d. Mgr. Ludmyla Meščerjakova

Jedná se především o poskytování nových pracovních míst s odpovídajícími platy. A také sociální zajištění občanů, řádné lékařství. Respondent argumentuje, že v takovém případě se migrační úroveň sníží o 90 %.

Příloha č. 9: Odpovědi na otázku číslo 8

Jak vnímá ukrajinské obyvatelstvo média a jejich roli při ovlivňování veřejného mínění v otázkách integrace?

a. Oksana Janok

Média jednoznačně ovlivňují názory lidí na Evropu, obvykle podle toho, jak jsou informace prezentovány, v negativním nebo pozitivním aspektu, ale nyní je v médiích víc pozitivního hodnocení EU než negativního. A ještě jsou Ukrajinci nyní, zejména po Majdanu, více informováni o tom, co pro ně EU představuje.

b. Valentyna Talimončuk

Média lidem přímo vnucují prointegrační nálady. Přičemž v příznivém znění pro sebe, ne pro lidi. To znamená, že je to výhodnější pro vládu, než že by to skutečně prospívalo lidem.

c. Ing. Denys Moroz

Po Revoluci důstojnosti začala média upozorňovat na to, jak žijí občané EU. Zejména s ohledem na mentalitu Evropanů, v dobrém slova smyslu, na kulturní úroveň lidí. Kromě sdělovacích prostředků hrají významnou úlohu při šíření informací také sociální sítě, jako je např. YouTube, skvělá platforma pro šíření a získávání informací.

d. Mgr. Ludmyla Meščerjakova

Vliv médií je ohromný. Masmédia aktivně podporují vstup do Evropské unie jako jediné inteligentní rozhodnutí ze strany Ukrajiny, které zase povede k lepším životním podmínkám.

Příloha č. 10: Odpovědi na otázku číslo 9

Jak se během procesu integrace mění postoj k náboženství a jak se daří zachovávat tradiční duchovní hodnoty?

a. Oksana Janok

Všechno zůstává, jak bylo. Lidé nemění svůj postoj k náboženství.

b. Valentyna Talimončuk

Uvnitř země se nic nemění. Lidé zůstávají věrni svým duchovním hodnotám, svému vyznání. Ale migranti přinášejí změny, jsou nasyceni evropskými tradicemi, kulturou, náboženstvím. A s tím se vracejí do Ukrajiny. Evropa mění Ukrajince pracující v zahraničí.

c. Ing. Denys Moroz

Bohužel, s integrací Ukrajiny do EU jsou lidé ve své mentalitě více nakloněni kapitalistickému systému, čímž umísťují hmotné statky nad duchovní hodnoty. Lidé navštěvují chrámy méně a víra jako taková už není v závodě o peníze tak jasně vyjádřena. To samozřejmě není nijak kritické, ale změny jsou vidět.

d. Mgr. Ludmyla Meščerjakova

Je pocíťován vliv prozápadního náboženství. To znamená, že katolicismus se v zemi stále více rozšiřuje. Například: na Ukrajině se plánovalo slavit Vánoce podle katolického kalendáře. V praxi byla zavedena pozice vojenských kaplanů, což jsou představitelé náboženství ve vojenských jednotkách. Jinak, výběr náboženství, navštěvování chrámů, to je vědomá volba každého občana. Nedá se mluvit za všechny.

